

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra pastorálních oborů a právních věd

Lada Březinová

**Druhý vatikánský koncil v textech
časopisu Duchovní pastýř**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mons. doc. Ing. Mgr. Aleš Opatrný, Th.D.

Praha 2015

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Neratovicích dne 16. června 2015

Lada Březinová

Bibliografická citace

Druhý vatikánský koncil v textech časopisu Duchovní pastýř [rukopis]: bakalářská práce/ Lada Březinová; vedoucí práce: Mons. Doc. Ing. Mgr. Aleš Opatrný, Th.D.-- Praha, 2015. -- s. 64

Anotace

Bakalářská práce se zabývá publikovanými texty o Druhém vatikánském koncilu na stránkách časopisu Duchovní pastýř s podtitulem měsíčník pro katolické duchovenstvo a to v období 1960 – 1989 a s ním související otištěné Dokumenty tohoto koncilu v textech časopisu. Práce je rozdělena celkem do šesti hlavních kapitol a několika podkapitol. V těchto kapitolách je zachycena politická situace v Československé socialistické republice, historický vývoj časopisu Duchovní pastýř, průběh Druhého vatikánského koncilu, schválené koncilové dokumenty, prezentace dokumentů a jejich aplikace v tehdejší ČSSR. Práce představuje vztah časopisu Duchovní pastýř a dvou katolických hnutí, z nichž jedním je Mírové hnutí katolického duchovenstva a později Sdružení katolických duchovních Pacem in terris. V poslední kapitole je představen kardinál František Tomášek a jeho vliv na uplatnění reformních změn schválených koncilem. Závěr práce vyhodnocuje uveřejněné dokumenty Druhého vatikánského koncilu, které byly zveřejněny v časopisu Duchovní pastýř. A srovnává je s požadavky kardinála Tomáška na přiblížení koncilu kněžím.

Klíčová slova

Koncil - koncilové dokumenty - totalitní režim - církve v Československu - Pacem in terris

Abstract

The Second Vatican Council within the text of the journal *Duchovní pastýř*

This thesis concerns published texts about the Second Vatican Council within the pages of the journal *Duchovní pastýř*, a monthly journal for Catholic clergy, in the period between 1960 and 1989, including published documents of the Council in the texts of the journal. The thesis document is divided into six main chapters and several sub-chapters. These chapters cover the political situation in the Czechoslovak Socialist Republic, the historical development of the journal *Duchovní pastýř*, the progress of the Second Vatican Council, approved documents of the Council, the presentation of documents and their applications in the former Czechoslovakia. The thesis presents the relationship of the journal *Duchovní pastýř* to two Catholic movements, one being the Peace Movement of the Catholic Clergy and later the Association of Catholic Clergy *Pacem in Terris*. In the final chapter, Cardinal František Tomášek is presented along with his impact on the implementation of the reform changes approved by the Council. The conclusion of this thesis evaluates the documents of the Second Vatican Council that were published in the journal *Duchovní pastýř* and compares them with Cardinal Tomášek's requirements on the approach of the Council to the clergy.

Keywords

Council, council documents, totalitarian regime – church in Czechoslovakia – *Pacem in terris*

Počet znaků (včetně mezer): 1 326

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu Mons. doc. Ing. Mgr. Aleši Opatrnému, Th.D. za odborné vedení bakalářské práce, jeho vstřícnost a trpělivost. Musím také poděkovat všem svým blízkým, kteří mě při studiu intenzivně a vytrvale podporovali. Poděkování patří také pracovníkům knihoven ETF UK, KTF UK a Středočeské vědecké knihovně v Kladně.

Obsah

Úvod	9
1. Proměna politické situace v Československu v období 1960 – 1989 a její vliv na katolickou církev.....	10
2. Historický vývoj vzniku časopisu pro katolické duchovenstvo	15
3. O časopisu Duchovní pastýř	17
3.1. <i>Vzhled a obsahová témata časopisu DP v průběhu let 1960 – 1969.....</i>	20
3.2. <i>Vzhled a obsahová témata časopisu DP v průběhu let 1970 – 1979.....</i>	22
3.3. <i>Vzhled a obsahová témata časopisu DP v průběhu let 1980-1989.....</i>	23
4. Druhý vatikánský koncil a jeho dokumenty	25
4.1. <i>Informace o koncilu a českoslovenští účastníci II. vatikánského koncilu.....</i>	25
4.2. <i>Shrnutí textů o II. vatikánském koncilu v časopisu Duchovní pastýř.....</i>	28
5. Dokumenty II. vatikánského koncilu prezentované časopisem Duchovní pastýř v průběhu let 1960 – 1989	34
5.1. <i>Překlad koncilových dokumentů.....</i>	35
5.2. <i>Přehled koncilových dokumentů.....</i>	36
5.2.1. <i>Sacrosanctum Concilium – věroučná konstituce o posvátné liturgii</i>	37
5.2.2. <i>Lumen Gentium – věroučná konstituce O církvi</i>	43
5.2.3. <i>Dei Verbum - věroučná konstituce o Božím zjevení</i>	44
5.2.4. <i>Gaudium et spes - konstituce pastorální o církvi v dnešním světě.....</i>	45
5.2.5. <i>Dekret o výchově ke kněžství Optatam totium</i>	47
5.2.6. <i>Dekret o službě a životě kněží Presbyterorum ordinis v textech časopisu Duchovní pastýř 1960-1989</i>	48
5.2.7. <i>Dekret o ekumenismu Unitatis redintegratio v textech časopisu Duchovní pastýř 1960-1989.....</i>	49
5.2.8. <i>Prohlášení o náboženské svobodě Dignitatis humanae (dále DH) v textech časopisu Duchovní pastýř 1960-1989</i>	49
6. Kardinál František Tomášek a jeho vliv na aplikaci koncilních změn v římskokatolické církvi v ČSSR.....	51
6.1. <i>Kardinál Tomášek a jeho realizace reforem II. vatikánského koncilu 1965-1989</i>	51
6.2. <i>Shrnutí Tomáškových realizací reforem a přijetí koncilu.....</i>	53
Závěr	57
Seznam použitých zkratk.....	58
Seznam literatury	59
Přílohy	61

Úvod

Práce se zabývá publikovanými texty o Druhém vatikánském koncilu v textech časopisu *Duchovní pastýř*, měsíčník pro katolické duchovenstvo, v období 1960 – 1989, s ním souvisejícími otištěnými články o dokumentech tohoto koncilu v textech časopisu. Práce srovnává prezentaci koncilu v časopisu s akcenty, které zdůrazňoval pražský arcibiskup při bližení koncilu kněžím. Cílem této práce je vyhodnotit představení změn, které Druhý vatikánský koncil přinesl do života římskokatolické církve, a jejich uvedení do praxe v tehdejší Československu.

Práce je rozdělena celkem do šesti hlavních kapitol a několika podkapitol. V těchto kapitolách je zachycena politická situace v Československé socialistické republice, historický vývoj časopisu *Duchovní pastýř*, průběh Druhého vatikánského koncilu, schválené koncilové dokumenty, prezentace dokumentů a jejich aplikace v tehdejší ČSSR. Práce vykresluje vztah časopisu *Duchovní pastýř* a dvou katolických hnutí. Jedním z nich je Mírové hnutí katolického duchovenstva a jeho nástupce Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris*. V poslední kapitole je představen kardinál František Tomášek a jeho vliv na uplatnění reformních změn schválených koncilem. Závěr obsahuje shrnutí zveřejněných informací o Druhém vatikánském koncilu, jeho dokumentech, se skutečnými důrazy kladenými kardinálem Tomáškem při jejich uvedení do praktického života církve v ČSSR.

Cílem této práce není kritizovat tehdejší politický systém, hodnotit chování účastníků koncilu či kritizovat rozhodnutí kardinála Tomáška.

Téma, které je zpracováno na následujících stránkách bakalářské práce, nebylo ještě v České republice publikováno.

1. Proměna politické situace v Československu v období 1960 – 1989 a její vliv na katolickou církev

K porozumění způsobů prezentace katolické církve a jejího učení v letech 1960 – 1989 je nutné se nejprve seznámit s vývojem politické situace, která ovlivnila československý stát a církev po dobu čtyřiceti let. Důležitým faktem, který ovlivňoval vyvíjející se politiku v tehdejší Československu, byla jeho nesamostatnost již od roku 1939 až do skončení II. světové války. V té době v ČSR vládl fašistický totalitní režim Protektorát Čechy a Morava, po kterém zanedlouho po skončení II. světové války ovládl republiku jiný totalitní režim, který řídil Československo až do konce roku 1989. Další důležitou skutečností bylo, že k roku 1945 byla římskokatolická církev stále podstatným kulturním a sociálním činitelem a hybnou silou působící na formování československé společnosti. Významným činitelem ve společnosti ji dělal nemovitý majetek i obhospodařovaný objemný pozemkový majetek.

Politický vývoj v ČSR v letech 1945–1959

Podstatným činitelem, který měl dopad na politiku v celém tehdejší Československu, bylo osvobození téměř celého státu Sovětskou armádou. „Geograficky, historicky a kulturně středoevropský stát s tradiční západní orientací se stal via facti součástí východního–sovětského bloku.“¹ V dubnu roku 1945 jmenoval prezident Beneš novou vládu a její program byl projednán na československém velvyslanectví v Moskvě. V jejím čele byl dosavadní československý velvyslanec v Moskvě Zdeněk Fierlinger. V únoru roku 1948 podala vláda demisi. Tímto aktem se komunistický totalitní režim dostal k moci. Vztah vládnoucí komunistické moci k náboženství byl všeobecně negativní, a ke katolické církvi obzvlášť. Po druhé světové válce byla proticírkevní propaganda celosvětový problém. V Československu po převzetí moci komunisty byla započata postupná likvidace církví a náboženství jako takového. Byl zakázán veškerý náboženský tisk a nastolena cenzura. Církve představovali pro komunisty hrozbu a nebylo možno se proti těmto exekucím jakkoli bránit. Vytvořené pseudocírkevní hnutí s názvem Katolická akce se mělo stát prostředkem k vytvoření národní církve, nezávislosti a odtržením se od Vatikánu. Katolická akce pořádala národní poutě, ale ty byly spíše používány k politické agitaci. Tyto akce podporovali „pokrokoví“ kněží.

¹ VAŠKO, Václav. *Neumlčená kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce I.* Praha: Zvon, 1990, s. 13.

Církev tyto kněze exkomunikovala a Katolickou akci prohlásila za schizmatickou.² Tzv. „pokrokoví“ kněží (komunistická frakce uvnitř církve) měli svou činností působit uvnitř církve a narušovat její stabilitu. Komunistický režim je považoval za výborný nástroj k ovládnutí katolické církve v tehdejší ČSR. Po zániku Katolické akce se státní moc začala orientovat právě na „pokrokové“ duchovní a roku 1950 byla ustanovena organizace, jenž se měla stát hlavním reprezentantem katolické církve v ČSSR. Bylo zvoleno Mírové hnutí katolického duchovenstva (dále MHKD). V čele hnutí stáli tzv. míroví kněží nebo také „pokrokoví“ či „vlastenečtí“ kněží.

K propagaci používali různé prostředky, např. „katolický“ tisk (ponechali jeden týdeník a jeden časopis), který měli pod svou stranickou kontrolou. Komunisté měli od roku 1948 ve svých rukou důležitá ministerstva školství, národní obrany, vnitra, zemědělství, informací a zahraničí. V čele některých jmenovaných ministerstev stáli lidé z jiných politických stran a ministerstva byla ve skutečnosti vedena komunistickými státními tajemníky.

Komunisté používali několik způsobů k perzekuci církve - cenzura, zabavování církevního majetku, kontrola nad duchovními (udělování státního souhlasu ke kazatelské činnosti), zákaz svobodného náboženského tisku, stíháním nevhodných osob Státní bezpečností, internací biskupů, vykonstruovanými soudními procesy, odnětím svobody na desítky let, doživotím či popravami. Katoličtí biskupové a ordináři ČSR cítili potřebu vyjádřit svůj nesouhlas a hlavně informovat katolické duchovenstvo a věřící o tzv. spolupráci církve a státu. Svůj nesouhlas sdělili v pastýřském listu v červnu 1949:

„V poslední době jsou rozšiřována za použití všech propagačních prostředků nepravdivá tvrzení, že jednání o vyřešení poměrů církve a státu ztroskotalo zaviněním nás, biskupů... Nemáme žádné možnosti prostřednictvím tisku nebo rozhlasu vás informovat. Jsme sami svědky toho, že po únoru 1948 byl postupně zastaven veškerý katolický tisk...V dubnu 1949 byly zastaveny dokonce i diecézní úřední věstníky Acta curie, které nebyly zastaveny ani za okupace... stát (pozn. Lada Březinová) zasahuje i do vnitřních církevních záležitostí, jako např. obsazování beneficí a za účasti suspendovaných kněží a neinformovaných laiků tvoří se proti biskupům nepravá Katolická akce, která má vnést zmatek mezi věřící a znemožnit biskupům hájiti svobody a práva Církve...Z těchto fakt jasně vyplývá, že tu nejde už o dohodu mezi

² VAŠKO, Václav. *Pátá kolona v církvi*. Praha: Pastorační středisko, 1996, s. 5–6.

Církvi a státem, ale o podřízení římskokatolické Církve ideologii, která je protikřesťanská, jež hlásá nahrazení náboženství marxismem a osobuje pro stát práva i ve věcech svědomí, víry a mravů, což žádný křesťan nemůže uznati.“³

O tzv. bartolomějské noci v březnu 1950 byla provedena noční akce schválená nejvyššími vládními činiteli, kterou započala likvidace mužských klášterů a roku 1955 likvidace ženských klášterů v Československu. Největší a nejznámější vykonstruované soudní procesy probíhaly právě v 50. letech 20. století nejen s nepohodlnými řeholníky a řeholnicemi, ale i s tzv. reakcionáři. Byla většinou vznášena obvinění z velezrady, vyzvědačství, spolupráce s cizími mocnostmi (kontakty s Vatikánem) a dalších protistátních činností. V roce 1953 obletěla celý svět zpráva o smrti sovětského diktátora Stalina. Stalinovým nástupce byl zvolen Nukita S. Chruščov. Jeho nástup sice „nebyl počátkem svobody, ale přinesl zmírnění brutálního útoku, což v některých ohledech postupně pocítili i církve.“⁴ Následoval vzestup reformních změn v komunistickém hnutí, které později měly vliv na vývoj politické situace i v Československé socialistické republice.

Politický vývoj v ČSSR v letech 1960 – 1989

Potírání katolické církve v Československu v 60. letech nebylo tak brutální jako po nástupu komunistické strany v padesátých letech. „Pro církvev toto období znamenalo návrat mnoha kvalitních a inteligentních křesťanů – kněží i řeholníků, řeholnic a laiků z komunistického vězení a internace. „Ačkoli neměli možnost veřejného působení, představovali velmi cenný duchovní i morální potenciál, který se veřejně projevil až později.“⁵ Veřejnost pocítovala určité uvolňování tvrdosti totalitního režimu.

Vztahy Vatikánu s ČSSR byly prakticky přerušeny od roku 1950. Jakýkoli kontakt s Vatikánem byl kvalifikován jako trestný čin. Stát neměl zájem s Vatikánem jednat, ale aby oslabil americko-protikomunistické křídlo, snažil se stát navenek ukázat smířlivější tvář ve vztazích k církvi. „Zřejmě z těchto důvodů byla československá vláda ochotna vyslat na Druhý vatikánský koncil (1962 – 1965) delegaci, kterou tvořilo dvanáct osob.“⁶ Komunistický režim stále izoloval biskupy od vnějšího světa a to hlavně od Vatikánu. KSČM nechtěla připustit, aby se biskupové stali partnery v církevně-politických jednáních se Svatým stolcem. „V roce 1965 byla podepsána kompromisní

³ OPATRŇY, Aleš a kolektiv. *Pastýřské listy 1945-2000 Arcidiecéze pražská*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003, s. 72–73.

⁴ OPATRŇY, Aleš. *Kardinál Tomášek a pokoncilní proměna pražské arcidiecéze*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 102–103.

⁵ OPATRŇY, Aleš. *Kardinál Tomášek a pokoncilní proměna pražské arcidiecéze*, s. 104.

⁶ OPATRŇY, Aleš. *Kardinál Tomášek a pokoncilní proměna pražské arcidiecéze* s. 105–106.

dohoda s Vatikánem. Arcibiskup pražský Josef Beran byl propuštěn z internace a mohl odjet do Říma s podmínkou, že se nikdy nevrátí do vlasti. Prozatímním správcem Arcidiecéze pražské se stal, pro obě strany jakžtakž přijatelný, tajně vysvěcený olomoucký biskup František Tomášek.⁷ „Demokratizační proces zahájený na jaře 1968 samotnou KSČ, probudil společnost z netečného a lhostejného spánku. A ze všech stran bylo voláno po reformě vládního systému.“⁸ Avšak demokratizace nabrala takové síly, že byl ohrožen samotný socialismus a přátelství se Sovětským svazem. „Pražské jaro“, jak se této době také říká, vyvolalo snahu o spravedlivější uspořádání věcí veřejných a církve. Uvolněná atmosféra přispěla k „návratu biskupů do diecézí, k propuštění posledních vězněných kněží a vystoupení řeholníků z ilegality. K výdobytku Pražského jara patřily v církevní oblasti obnova a legalizace řeckokatolické církve, ediční, kulturní a charitativní činnosti atd.“⁹ Zaniklo MHKD. Rehabilitační tribunály prokázaly, že dřívější politické procesy včetně těch církevních, byly sehrané a nepravdivé. Avšak všechny tyto změny a politické uvolnění byli ukončeny vstupem sovětských tanků do Československa v noci z 20. na 21. srpna 1968. V srpnu 1968 byl podepsán tzv. moskevský protokol o dočasném pobytu sovětských vojsk na československém území a o "normalizaci" poměrů v Československu. Následovala likvidace Pražského jara, která trvala něco málo přes rok. Do politických funkcí se vraceli skalní komunisté a přísluhovači, a to včetně „mírových“ kněží. Srpnová okupace ČSSR byla velkou ranou nejen pro biskupa Tomáška a církve, ale pro celý národ, který toužil po svobodě a uvolnění. Neboť snahy o aplikaci změn schválených II. vatikánským koncilem, kterého byl účasten, byly téměř zastaveny. Římskokatolická církev byla opět pod přísnou kontrolou.

Pohřeb studenta Jana Palacha, který se upálil na protest proti sovětské okupaci, se konal dne 25. ledna 1969 v Praze, a stal se celonárodním vyjádřením názoru proti sovětské okupaci. V roce 1970 byl v ČSSR zaváděn tzv. neostalinismus = „normalizace“, znovu nastolení režimu konzervativních komunistů. Toho roku byl komunistickým režimem podán návrh na katolické sdružení. Vznikla nová organizace nové generace „pokrokových“, která chtěla spolupracovat s vládnoucím režimem. Tato organizace nesla název Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris* (dále SKD PIT), které přijalo jméno po encyklice Jana XXIII. „*Pacem in terris*“, se kterou neměla nic

⁷ VAŠKO, Václav. *Pátá kolona v církvi*, s. 9.

⁸ VAŠKO, Václav. *Pátá kolona v církvi*, s. 11.

⁹ VAŠKO, Václav. *Pátá kolona v církvi*, s. 12.

společného. Svoji existenci z církevního hlediska odůvodňovali koncilním dokumentem *Presbyterorum ordinis*, avšak ke schválení SKD PIT církevními představiteli nikdy nedošlo.¹⁰ Toto sdružení vyvolalo odpor církevních orgánů, ale komunistickým režimem bylo plně podporováno. V 70. normalizačních letech byly prováděny tvrdé kádrové prověrky a Státní bezpečnost navazovala nové vztahy a kádrovala nové informátory a členy. Státní bezpečnost byla velice citlivá na jakékoli činnosti církve, „byla posedlá odhalováním případných konspirativních styků s některými nepohodlnými církevními představiteli, za nimiž viděly reakční kruhy Vatikánu.“¹¹

V dubnu roku 1985 se slavilo 1100. výroční úmrtí sv. Metoděje, apoštola Slovanů a spolupatrona Evropy. V červenci 1985 proběhla oslava, na níž se shromáždilo na Velehradě 250 tisíc poutníků. „Jednalo se pravděpodobně o vůbec první masový veřejný projev odporu proti režimu před zahájením tzv. přestavby v polovině 80. let.“¹².

Dalším významným protestem bylo 20. výročí úmrtí Jana Palacha, tzv. Palachův týden (15. – 21. ledna 1989). Zprvu vzpomínková akce na uctění památky Jana Palacha, která byla brutálně rozehnána ze strany vládnoucí KSČ, nakonec přerostla v řadu občanských demonstrací. Dne 17. listopadu 1989 proběhla vzpomínková demonstrace studentů (památka 17. 11. 1939) na Národní třídě v Praze. Demonstrace mladých lidí byla opět potlačena hrubou silou Státní národní bezpečnosti (SNB) a Lidových milic. Tento zásah byl spouštěčem všeobecného pobouření veřejnosti. Demonstrace všech vrstev společnosti i za podpory římskokatolického duchovenstva veřejně projevovaly nespokojenost s totalitním režimem v ČSSR. Následkem těchto demonstrací již nebyla komunistická moc v ČSSR udržitelná. Tyto události vyvrcholily ve svobodné demokratické volby roku 1990. Svoboda římskokatolické církvi přinesla radosti a starosti. Musela znovu nastolit administrace diecézí, farností, řádů a vypořádat se s těmi, kteří působili ve sdružení, které bylo součástí komunistického systému.

¹⁰ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří. *Katolická církev Československu 1945-1989*. Brno: CDK, 2007, s. 133–135.

¹¹ FIALA, Petr – FORAL, Jiří – KONEČNÝ, Karel – MAREK, Pavel – PEHR Michal, TRAPL, Miloš. *Český politický katolicismus 1848-2005*. Brno: CDK, 2008, s. 437.

¹² FIALA, Petr – FORAL, Jiří – KONEČNÝ, Karel – MAREK, Pavel – PEHR Michal, TRAPL, Miloš. *Český politický katolicismus 1848-2005*, s. 440.

2. Historický vývoj vzniku časopisu pro katolické duchovenstvo

Historie vzniku časopisu pro katolické duchovenstvo

Předchůdce časopisu Duchovní pastýř započal svou historii již roku 1828 v době Národního obrození a za vlády habsburské monarchie byla zavedena němčina jako úřední a vyučovací jazyk. Národní buditelé se zasloužili o zachování českého jazyka, ať už duchovní nebo profánní literaturou. Na další vývoj českého (politického) katolicismu měla nemalý vliv papežova encyklika *Rerum novarum*. Papež se zastává sociální stránky lidské práce, neboť se ze společnosti v návaznosti na industrializaci, vytrácely hodnoty, na kterých katolická církev stavěla.

Z generace obrozeneckých kněží a buditelů v období první poloviny 19. stol. můžeme zmínit například Karla Aloise Vinařického (1803-1869), Františka Slámu (1792 – 1844), Václava Pešinu (1792 – 1859) aj. Měli své pokračovatele, kteří spojovali náboženskou, národní a sociální práci s politicko-organizačními činnostmi. Katolický-národní týdeník Blahověst (zakladatel a kněz Václav Štulc (1814 – 1887) představoval fakta podtrhující pravdu náboženskou i národnostní uvědomění. Blahověst vychovával kněze k nutnosti působit na venkovský lid v českém jazyce a probouzet vlastenectví. „Duchovenstvo vycházelo z dobového přesvědčení, že kněz má stát v čele katolického lidu (Josef Jungmann), protože je s ním v denním styku.“¹³ Národní obrození dalo impuls ke vzniku různých spolků, které začaly vydávat své noviny a týdeníky. Patřily k nim i časopisy vydávané konzistory, farní věstníky či informační tiskoviny spolkového charakteru.¹⁴ Úkolem těchto tiskovin byla snaha vzdělávat kněze v českém jazyce, informovat, vyjádřit názor a v neposlední řadě katechizovat.

Předchůdci časopisu Duchovní pastýř

Nejstarší vycházející periodikum určené pro katolické duchovenstvo neslo název *Časopis pro katolické duchovenstvo*. Vycházelo od roku 1828 a mělo za cíl položit počátky obnovy teologie pro kněze v českém jazyce a nikoli v latině a němčině. V těchto jazycích byla teologie běžně dostupná. Nicméně tento časopis kladl větší důraz na šíření českého jazyka v písemnictví než na teologii samotnou. O jeho založení se zasloužil pražský světicí biskup František Pištěk. Prvními redaktory časopisu se stali

¹³ FIALA, Petr – FORAL, Jiří – KONEČNÝ, Karel –MAREK, Pavel –PEHR Michal, TRAPL, Miloš. *Český politický katolicismus 1848-2005*, s. 11.

¹⁴ MAREK, Pavel. *Český katolicismus 1890-1914*. Olomouc: Gloria Rosice, 2003, s. 259–262.

pánové František Havránek a Dr. Eduard Tersh, korektorem se stal František Ladislav Čelakovský.¹⁵ „Časopis vycházel periodicky do roku 1851 čtyřikrát za rok. V roce 1852 vycházel měsíčně, ale z důvodu poklesu odběratelů jeho vydávání bylo pozastaveno až do konce roku 1859.“¹⁶ Od roku 1860 se Časopis pro katolické duchovenstvo začal opět vydávat. Na jeho znovuuvedení mezi duchovenstvo se podílel výše zmíněný Karel Alois Vinařický. „Tento český vlastenecký kněz, kanovník na Vyšehradě, básník, spisovatel a redaktor časopisu, předal roku 1869 redaktorská práva dr. teologie Klementu Borovému.“¹⁷ Od roku 1876 na stránkách časopisu vycházely vědecké a odborné studie, protože se časopis stal orgánem vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze.

Pod názvem Pastýř duchovní byl vydáván měsíčník v letech 1881 – 1893. Následujícím roce 1894 se časopis nazýval Rádce duchovní. Pod tímto titulem měl být měsíčník nápomocen knězi ve vnitřním životě. Věstník katolického duchovenstva vycházející dvakrát měsíčně byl dalším pokračovatelem, který měl být rádcem v praktické denní činnosti duchovního.“ Věstník katolického duchovenstva byl vydáván v letech 1900-1902 pod vedením Jana Paulyho. V letech 1902-1906 byl orgánem Zemské jednoty českého katolického duchovenstva v království českém.“¹⁸ Následně byl vydáván až do roku 1948, kdy bylo jeho vydávání zakázáno.

¹⁵ Knihovna Depozitum Katolické teologické fakulty. *Časopis pro katolické duchovenstvo 1828* <<http://www.depositum.cz/knihovny/ckd/index.php?txgame:typ=1&txgame:id=1&dle=rocnik>> dne 31.5.2015

¹⁶ MAREK, Pavel. *Český katolicismus 1890-1914*, s. 260.

¹⁷ MAREK, Pavel. *Český katolicismus 1890-1914*, s. 260.

¹⁸ MAREK, Pavel. *Český katolicismus 1890-1914*, s. 260.

3. O časopisu Duchovní pastýř

V předchozích kapitolách práce byl popsán politický vývoj na území Československé republiky a historie předchůdců časopisu pro duchovenstvo. Vydávat časopis pro duchovenstvo bylo vedeno politickými i náboženskými důvody také roku 1950. A tak bylo navázáno a znovu byl povolen tisk navazující na v té době zakázané periodikum s názvem Časopis pro katolické duchovenstvo. Nový časopis začal vycházet pod názvem *Duchovní pastýř s podtitulem „měsíčník katolického duchovenstva“ Caritas Christi urgent nos*. Potřeba mít vlastní časopis pro duchovenstvo byla založena na dlouhé tradici vydávání časopisu, která nebyla přerušena ani v letech protektorátu. Cílem nově vydávaného časopisu bylo vychovat „pokrokové“ či tzv. „vlastenecké“ kněze. Ti měli plně posloužit svou duchovní správou, kazatelskou činností a životem nově zřízenému politickému systému - socialismu. Dalším cílem bylo odtrhnout římskokatolickou církev od Říma a vytvořit státní církev. Na těchto ideálech začali spolupracovat již tehdy velmi politicky činní duchovní z Československé strany lidové (např.: Josef Plojhar, Josef Beneš).

Činnost redakční rady byla zahájena roku 1950 a byla vydána dvě čísla (ve dnech 1. listopadu a 1. prosince). Následujícího roku 1951 již navazovalo deset vydání, která dohromady s předchozími dvěma tvořila celek dvanácti čísel prvního ročníku, jež šla za sebou. Poslední dvojčíslo 11 a 12 tvořilo shrnutí prvního ročníku časopisu. Každé číslo časopisu mělo samostatné stránkování. V souhrnném obsahu prvního ročníku 1950 a 1951, který byl zařazen v posledním čísle, byl výtisk uváděn římskými čísly a stránkování arabskými pro lepší orientaci v obsahu. V následujících letech periodikum vycházelo v 10 vydáních za rok s výjimkou letních měsíců července a srpna. vycházelo v 10 vydáních za rok s výjimkou letních měsíců července a srpna. Šéfredaktor časopisu Josef Beneš řídil redakční radu, která se dělila na vědeckou a praktickou část. Většina členů redakční rady byla vyučujícími na bohoslovecké fakultě v Praze, jež byla roku 1950 dle nového vládního nařízení přeorganizována v jedno výkonnější zařízení. Pražská bohoslovecká fakulta se stala jedinou a ústřední fakultou pro všechny česko-moravské kraje. Ostatní fakulty Olomouc, České Budějovice, Litoměřice, Brno a Hradec Králové byly zrušeny.

První vydání „nového“ časopisu bylo 1. listopadu 1950 pod názvem *Duchovní pastýř s podtitulem „měsíčník katolického duchovenstva“ Caritas Christi urgent nos*. V prvním ročníku byly jasně definované úkoly církve v lidové demokracii: „Z iniciativy

*vlasteneckých kněží začal vycházet u nás i na Slovensku „Duchovní pastýř“, který bude zajisté dobrou pomůckou všem duchovním v jejich povolání. List vycházející měsíčně obsahuje vedle odborných statí též krásnou homiletickou přílohu.“*¹⁹ Vydavatelem v letech 1950 až 1968 bylo MHKD (Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva v ČSSR), jež časopis tisk v Ústředním církevním nakladatelství. Šéfredaktorem (vedoucím redakční rady) se stal exkomunikovaný kněz a generální sekretář MHKD dr. Josef Beneš. Redakční rada se dělila na vědeckou (teologie, ekleziologie, historie) a praktickou část. Hlavně vědeckou část redakce zastupovali univerzitní profesori a odborníci na teologii, ekleziologii, historii a později i pastoraci.

Časopis Duchovní pastýř vycházel měsíčně s letní dvouměsíční přestávkou. Skládal se vždy z deseti čísel za rok. Časopis Duchovní pastýř byl věstníkem MHKD, a tak obsahoval texty týkající se státní moci v ČSSR a s tím související československo-sovětského přátelství. Toto periodikum obsahovalo články, které měly napomáhat k lepší práci duchovního v „nové době“, dále ke kněžskému sebevzdělávání se v mnoha oborech. V téměř nezměněné podobě vycházel časopis Duchovní pastýř až do dubna roku 1968, kdy bylo biskupem Františkem Tomáškem jeho vydávání zrušeno. V květnu 1968 MHKD zaniklo. Místo něho z iniciativy biskupa Tomáška vzniklo Dílo koncilové obnovy, které po dobu politického uvolnění v ČSSR roku 1968 (tzv. Pražského jara) vydával nový teologický časopis VIA: Ten byl určen nejen pro katolické duchovenstvo, ale i pro celou laickou veřejnost. Časopis VIA vycházel pouze 23 měsíců. Důvodem bylo opět upevnění totalitního režimu v tehdejším ČSSR. Časopis VIA není součástí této bakalářské práce, proto zde nebude blíže specifikován.

V říjnu roku 1970 bylo znovu započato vydávání časopisu Duchovní pastýř s podtitulem měsíčník katolického duchovenstva. Říjnový výtisk vyšel s pořadovým číslem XIX a prakticky navazoval na ukončené dubnové číslo ročníku 1968. Vedením redakční rady byl pověřen prof. dr. Jaroslav Michal. Vydavatelem časopisu se stala Česká katolická charita a tisknul se stále v Ústředním církevním nakladatelství. Časopis byl věstníkem nově vzniklého Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris* (dále ve zkratce SKD PIT), které bylo nástupcem zaniklého MHKD. Již v roce 1969 bylo státní mocí usilováno o vznik nového uskupení „pokrokových“ kněží. Sdružení převzalo název podle encykliky „*Pacem in terris*“ Jana XXIII., avšak s encyklikou nemělo nic společného.

¹⁹ JVS. Úkoly církve v lidové demokracii a náš boj za mír. *Duchovní pastýř* 1950, roč. 1, č. 5, s. 15.

Časopis *Duchovní pastýř* byl jediným katolickým časopisem vydávaným na území ČSSR. Časopis byl vydáván s obměnami vedoucích redaktorů a grafickými úpravami až do února roku 1990, kdy zanikl a místo něj začal být vydáván nový teologický časopis *Teologické texty* určený nejen pro duchovní ale i laickou veřejnost.

Vedoucí redaktoři časopisu *Duchovní pastýř* v průběhu let 1950-1989

listopad 1950 – duben 1968 – prof. dr. Josef Beneš (1905 Poděbrady – 1979 Praha) – kněz, publicista, spisovatel. Od roku 1929 působil v duchovní správě, za II. světové války vězněn v Dachau. Po válce byl katechetou v Turnově a České Třebové. Od roku 1950 profesor Teologické fakulty v Praze a Litoměřicích. Vykonával post předsedy České tiskové komise. V letech 1952 – 1968 generálním tajemníkem Mírového hnutí katolického duchovenstva, od roku 1965 člen Světové rady míru.²⁰

říjen 1970 – prosinec 1971 – prof. dr. Jaroslav Michal (1911 Hluboká na Vltavou – 1988) – kněz, publicista, vysokoškolský pedagog, lektor pro obor církevního práva a obor pedagogika a katechetika.²¹

leden 1972 – září 1978 – prof. dr. Miroslav Rajmon (1919 – 1993 Praha) – kněz, doktor teologie, spisovatel, vysokoškolský pedagog. Člen výboru Federálního sdružení katolických duchovních *Pacem in terris*.²²

říjen 1978 – prosinec 1982 – prof. dr. Václav Medek (1922 Vyškov – 1982 Praha) – kněz, historik, vysokoškolský pedagog. Vystudoval historii a teologii v Olomouci, působil na Olomoucku a Šumperku. Zabýval se dějinami české a moravské církve. Byl prvním předsedou Sdružení katolického duchovenstva *Pacem in terris*.²³

březen 1983 – prosinec 1984 – prof. dr. Ladislav Pokorný (1915 Zdice – 2000 Praha) – kněz, teolog, liturgista, spisovatel, redaktor, vysokoškolský pedagog. V letech 1981–1983 vedoucí Vydavatelství České katolické charity.²⁴

leden 1985 – březen 1986 – P. Vendelín Šimeček (1933 Opočno – 2007 Katovice) – kněz, publicista. Od roku 1960 působil v duchovní správě v Dobřichovicích až do roku

²⁰ HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s analogií textů*. Brno: CDK, 2005, s. 13.

²¹ NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939 – 1990 prolegomena k dějinám české katolické teologie v druhé polovině 20. století*, Praha: Karolinum, 2007, s. 372–373.

²² Databáze českého uměleckého překladu datum zveřejnění dne 9. 7. 2003 <http://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/_000004378?> ke dni 31. 5. 2015

²³ HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s analogií textů*, s. 98

²⁴ NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939 – 1990 prolegomena k dějinám české katolické teologie v druhé polovině 20. století*, s. 381–383

1994. Během svého života působil jako šéfredaktor Katolických novin. Byl členem Sdružení katolického duchovenstva Pacem in terris.

duben 1986 – prosinec 1989 – prof. dr. Jiří Huber (*1932 Praha) – kněz, teolog, děkan vyšehradské kapituly a nyní emeritní děkan vyšehradské kapituly. Věnoval se také pastoraci. Vydavatel Cyrilometodějského kalendáře pro jednotlivé roky.²⁵ Člen Sdružení katolických duchovních Pacem in terris.

3.1. Vzhled a obsahová témata časopisu DP v průběhu let 1960 – 1969

Časopis Duchovní pastýř v roce 1960 slavil jubilejní desáté výročí. Redakční rada nadělila čtenářům nové úpravy vzhledu časopisu. Zásadní korekcí prošla obálka, která byla tvořena fotografií přes celou titulní stranu oproti předchozím vydáním. Nad fotografií byl umístěn název časopisu s pořadovým číslem a ročníkem periodika (viz příloha č. 1). Fotografie umístěné na všech stránkách obálky nahrazovaly obrazovou přílohu, která byla v předchozích letech uprostřed sešitu. Fotografie dotvářely obsah časopisu a byly vždy doplněny popisem, co je na fotografii zachyceno. Obálka byla tištěna na tvrdší a lesklejší papír než ostatní listy časopisu. Obálka, články i fotografie byly otištěny černobíle.

Jubilejní desátý ročník 1960 vyšel jako dvojčíslo, které obsahovalo z 50% referáty z Druhého sjezdu Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva. Obsahová stránka zůstala rozložena na teologickou a praktickou část.

Obsah časopisu ročníku 1966 (viz příloha č. 2) je rozdělen do těchto oddílů:

1. **THEOLOGIE** – různé teologické otázky a exegeze textů z Písma svatého, výuka katecheze, církevní právo. Některé texty byly obsáhlé, a proto vycházely na pokračování v dalších číslech.
2. **ŽIVOT VEŘEJNÝ**
 - a) Články – texty jsou většinou uvedeny na první straně. Můžeme je nazývat úvodníky do hlavního tématu právě vycházejícího čísla. V některých číslech je namísto úvodníku uvedena úvaha na téma právě probíhající části církevního roku (Velikonoce, Advent atd.) nebo text k různým významným výročím (hospodářská pětiletka ČSSR, blahopřání k životnímu jubileu některého ze členů MHKD nebo politických činitelů). Z větší části v těchto textech probíhala prokomunistická propaganda, ve které bylo zneužito křesťanství ke spolupráci na socialismu v ČSSR.

²⁵ NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939 – 1990 prolegomena k dějinám české katolické teologie v druhé polovině 20. století*, s. 346.

- b) Reportáže – tyto články přinášely informativní zprávy z diecézí, např. nová ustanovení ordinářů, úmrtí kanovníků či zprávy o složení slibů věrnosti republiky českých a slovenských biskupů a ordinářů. Nevyskytovaly se v každém čísle
 - c) Galerie vlasteneckých – vzpomínka na vlastenecké kněze, kteří v dobách útlaku a národního podrobení habsburské moci byli oporou pro český lid, stali se národními hrdiny v době národní obrody a pomohli zachovat český jazyk. Později životopisy duchovních, kteří zahynuli za II. světové války. Životopisy kněží sloužily jako příklady k následování.
 - d) Umění – různá téma k zamyšlení – liturgická hudba, pomníky, památky, historie atd.
 - e) Kurziva
 - f) Básně
 - g) Fejeton – zamyšlení na aktuální témata církevního roku nebo významná výročí, svátky, oslavy práce, míru a socialismu
 - h) Různé – již není samostatným oddílem, dále rozděleno do drobných informačních sekcí:
 - Úřední zprávy
 - Náš zápisník – přinášel nejrůznější povánky na setkání, konference, sjezdy, akce konající se po celé ČSSR, nová ustanovení duchovních. Vše v duchu československo-sovětského přátelství.
 - Kulturní kalendář
3. ŽIVOT NÁBOŽENSKÝ
- a) Články – modlitba, rozjímání, Duch svatý, historie klášterů, kostelů a životopisy světců...
4. HOMILITICKÁ PŘÍLOHA – uprostřed časopisu napevno vložena (po rozešití lze vyjmout a používat samostatně)

Ročník č. XIII/1963

Roku 1963 přišlo první schválení koncilního dokumentu. Redakční rada reagovala a vydala informaci o schválení koncilního dokumentu. Rada otiskla schválené dokumenty v časopisu Duchovní pastýř. Koncept obsahu byl trochu pozměněn. V oddílu Theologie přibyl podtitul Druhý vatikánský koncil, ve kterém byly

zveřejňovány schválené a platné dokumenty papežem Pavlem VI. V následujících letech časopis nezaznamenal vzhledové ani obsahové změny.

Ročník č. XVIII/1968

V dubnu roku 1968 vyšlo č. 4, které vydala prozatímní redakční rada ve složení: ThDr. Oto Mádr, ThDr. Antonín Mandl, JUDr. Josef Myslivec, P. Bonaventura Bouše OFM, P. Karel Pilík a ThDr. Josef Zvěřina. Prozatímní rada chtěla nové osobní složení, název a koncepci časopisu. Žádali kněžskou i laickou společnost o spolupráci. Prozatímní redakční rada vydala v úvodu č. 4 komentář, ve kterém shrnula osmnáctileté vydávání periodika. „*Časopis Duchovní pastýř v minulosti, v daných možnostech přinášel některé podněty, informoval a aspoň částečně přinesl svůj vklad. V zájmu spravedlnosti však musíme otevřeně říci, že s mnohým nebylo možno v časopise souhlasit, že byl příliš poplaten situaci a málo reprezentoval katolické myšlení. Proto apoštolský administrátor pražský dr. František Tomášek, kněží i laici vyslovují přání po časopise novém, s novým duchem a novým vedením.*“²⁶ (viz příloha č. 3). V květnu 1968 se vydávání časopisu Duchovní pastýř měsíčník katolického duchovenstva pozastavilo na základě mírné politické změny tzv. Pražské jaro.

3.2. Vzhled a obsahová témata časopisu DP v průběhu let 1970 – 1979

Časopis Duchovní pastýř ani po téměř dvouleté přestávce nezaznamenal velké grafické uspořádání v obsahu ani ve vzhledu. Objevily se jen drobné úpravy v typu písma a v sazbě. V podstatě devatenáctý ročník přímo navázal na poslední dubnové číslo roku 1968. Redakční rada použila materiál, který byl nasbíraný během roku 1968 a použila články v obnoveném vydání časopisu. Vedoucím (ideovým) redaktorem se stal prof. dr. Jaroslav Michal, redakční rada nebyla nikde v časopise vypsána. Lze ji jen odvozovat od autorů zveřejněných článků např.: Karel Sahan, Gustav Čejka, František Kotlík, Miroslav Rajmon, Josef Kubalík, Josef Beneš, František Hochmann, Ladislav Pokorný, Jan Merell, Václav Medek a další. Časopis vydávala stále Česká katolická charita v Ústředním církevním nakladatelství.

Obsahová stránka zůstala rozložena na teologickou a praktickou část. Obsah časopisu byl rozdělen do třech obsáhlých oddílů:

- I. THEOLOGIE – články teologické, kanonického práva, historické
- II. ŽIVOT VEŘEJNÝ

²⁶ MÁDR, Oto a spol.: „V novém duchu“, Duchovní pastýř, roč. XVIII, 1968, s.61

- ❖ Články – československo-sovětského přátelství, životopisy, výročí
- ❖ Kurziva - historie
- ❖ Články praktické a odborné
- ❖ Různé – Náš zápisník, Osobní zprávy

III. ŽIVOT NABOŽENSKÝ – články

Ročník č. XX/1971

Od roku 1971 se změnila sazba časopisu a obálka. Šéfredaktorem se stal ThDr. Miroslav Rajmon. Časopis vydávala Česká charita Praha a za obsah časopisu odpovídalo SKD PIT.

Ročník č. XXIV/1975

Obsahová stránka zůstala rozložena na teologickou a praktickou část. Obsah časopisu byl rozdělen do třech obsáhlých oddílů:

- I. Úvodníky
- II. Hlavní tématické články
- III. Z dalšího obsahu

3.3. Vzhled a obsahová témata časopisu DP v průběhu let 1980-1989

Obsahová stránka zůstala rozložena na teologickou a praktickou část. Obsah časopisu byl rozdělen do pěti obsáhlých oddílů:

- I. THEOLOGIE A SOUČASNOST – články teologické, kanonického práva, historické – aplikace dokumentů II. vatikánského koncilu
- II. THEOLOGICKÉ POHLEDY – sakrální prostory a jejich využití, historie, životopisy světců a jiná výročí
- III. ŽIVOTNÍ PRAXE – praktické rady kněžím k duchovní činnosti, pastorační rady či texty obřadů, zdravotnické rady, jak se kněz má starat o své zdraví
- IV. NÁŠ ZÁPISNÍK – knižní tituly v redakční knihovně, projevy členů SKD PIT, zprávy o činnosti SKD PIT
- V. CÍRKEV A SVĚT – z křesťanského světa ...
- VI. bez názvu = různé informace, např. životní jubilea, kněžské hroby atd.

Obálka zůstala stejná jako v předchozích letech a tiskla se na tvrdší leklý papír.. Změnila se však grafika a sazba textu. Časopis se tak stal daleko přehlednějším. Obálka nahrazuje obrazovou přílohu a na všech čtyřech stranách jsou fotografie. Fotografie byly lépe čitelné.

4. Druhý vatikánský koncil a jeho dokumenty

Tato kapitola rekapituluje zprávy uveřejněné v časopisu Duchovní pastýř o změnách ve Vatikánu, novém papeži a jeho rozhodnutí svolat novodobý církevní sněm, který by řešil vztah církve k nově rychle se rozvíjejícímu světu. Od vyhlášení svolání nového vatikánského sněmu Svatým otcem Janem XXIII. se začínají v časopisu Duchovní pastýř již na konci roku 1959 a v následujících číslech časopisu se objevovaly zprávy o přípravách Druhého vatikánského koncilu. Později časopis zaznamenává průběh zasedání koncilu a následně postupně představuje vybrané dokumenty, které byly přijaty a schváleny sněmem. Tyto informace však předkládal časopis velice spoře, neboť MHKD ovlivněné komunistickými pohlaváry nedovolovalo otevřené a jasné zprávy o změnách v Římě. Ale i časopis Duchovní pastýř musel nějak reagovat na změny v Církvi, která přibližovala římskokatolickou církev novému světu. Komunistická vláda musela reagovat na pozvání biskupů z ČSSR na koncil v Římě a potažmo vyslat delegaci, která se zúčastnila jednotlivých jednání kardinálů a biskupů na církevním sněmu přímo ve Vatikánu.

4.1. Informace o koncilu a českoslovenští účastníci II. vatikánského koncilu

Papež Jan XXIII. tři měsíce po svém zvolení ohlásil svolání nového všeobecného koncilu. Dne 14. 7. 1959 rozhodl, že tento sněm bude pojmenován „Druhý vatikánský koncil.“ Cílem tohoto koncilu bylo přizpůsobení a „zdnešnění“ (aggiornamento) církve měnícímu se světu a přiblížení se jednotě křesťanů.²⁷ Papež vytvořil v podstatě nový charakter koncilu, jehož cílem nebylo překonat věroučné a právní neshody. Není tak jednoduché vysvětlit, co je to pastorální koncil. Vždyť každý koncil měl všeobecně pastorální zaměření a přímo nebo nepřímo měl sloužit ke spáse lidí. Tento sněm *však* neposkytl hlubší teologický výklad pastorálního koncilu, ale dá se říci, že *„kromě formulování trvalých zásad církve, jejích dogmat a její morální teologie vydal i církevně právní, tedy zákonné normy pro život církve.“*²⁸ Navíc vydal pokyny ke konkrétním situacím, jenž se nemohou pouze odvodit z daných zásad a všeobecných směrnic, ale které odpovídají konkrétním příkazům na konkrétní situaci, a tak se dovolávají odpovědné svobody lidí v církvi.²⁹ Výstižně by se dal charakterizovat tento sněm

²⁷ MORIN, Dominique. *Učení II. vatikánského koncilu*. Praha: OMIKRON Praha s.r.o., 1999, s. 5–6.

²⁸ MORIN, Dominique. *Učení II. vatikánského koncilu*, s. 18.

²⁹ MORIN, Dominique. *Učení II. vatikánského koncilu*, s.18.

úvodním výkladem k pastorální konstituci, kde je velmi dobře popsáno nové období. Doba sjednocování světa, rozvoj průmyslu, soustředování společenského, kulturního i hospodářského světa ve velkých městech na úkor venkova a účelové zvědečtění lidského života. Propojování celého světa v jednu velkou společnost, v němž jeden národ odpovídá za druhý a kde se celým světem šíří ateismus. Církev a koncil se snažili zjistit, jak se v tomto světě přiblížit lidem, jak hlásat lidstvu spásu a kde lidem může sloužit. Hned předmluva pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes* vyjadřuje vztah k současnému světu. „*Radost a naděje, smutek a úzkost lidí naší doby, zvláště chudých a všech, kteří nějak trpí, je i radostí a nadějí, smutkem a úzkostí Kristových učedníků, a není nic opravdu lidského, co by nenašlo v jejich srdci odezvu...*“³⁰

Pastorální koncil byl zahájen dne 11. 10. 1962 a byl slavnostně ukončen dne 8. 12. 1965. Bylo připraveno 69 schémat k projednání koncilu, ve kterých komise zrekapitulovaly papežská rozhodnutí za poslední desetiletí, souhrn římské teologie a praxe. „A tak byl koncil přinucen zamyslet se při zaujímání stanoviska k připraveným předloham nad tím, kde světová církev teologicky stojí a kde by chtěla stát.“³¹

Časopis Duchovní pastýř na svých stránkách okrajově informoval o přípravách na Druhý vatikánský koncil v Římě a následném zahájení. Časopis sice přispěl k seznamování s tezemi sněmu, ale informace však byly vždy podávány velice střízlivě. Z prostého důvodu, aby tyto zprávy nevzbuzovaly vzrušení a nadšení z mimořádné události, tak důležité pro budoucnost katolické církve. V roce 1959 byla prvotní informace z Říma o přípravné papežské komisi biskupům zamlčena, avšak roku 1962 již pozvání na koncil obdrželi všichni biskupové. Převážná většina musela pozvání odmítnout.

Informace o přípravách nebyly příliš hlasitě a viditelně v časopisu Duchovní pastýř otištěny. Po odjezdu delegátů roku 1962 do Říma byly v časopisu otištěny zprávy o koncilu ve větším rozsahu v hlavním komentáři a i v jiných formách – článek psaný formou deníku, komentáře, vyprávění o debatách, které přecházely schválení dokumentu, drobný údaj v zápisníku atd. A to proto, že hlavními pisateli o průběhu II. vatikánského koncilu se stali většinou účastníci koncilu dr. Josef Beneš, dále ThDr. Jan Merell, dr. František Tomášek, biskup Eduard Nécsey, dr. Eduard Oliva a další.

³⁰ GS 1

³¹ PESH, Otto Herman. *Druhý vatikánský koncil 1962 – 1965*. Praha: Vyšehrad, 1996, s. 75.

Účastníci II. vatikánského koncilu z Československa³²

	I. zasedání 1962	II. zasedání 1963	III. zasedání 1964	IV. zasedání 1964
Biskupové - koncilní otcové	Eduard Nécsey	Eduard Nécsey	Eduard Nécsey	Eduard Nécsey
	Ambrož Lazík	Ambrož Lazík	Ambrož Lazík	Ambrož Lazík
	František Tomášek	František Tomášek	František Tomášek	František Tomášek
		Robert Pobožný	Robert Pobožný	Robert Pobožný
Doprovod	Eduard Oliva	Eduard Oliva	Eduard Oliva	Eduard Oliva
	Elemír Fillo	Elemír Fillo	Elemír Fillo	Elemír Fillo
	Josef Beneš	Štefan Zárecký	Štefan Zárecký	Štefan Zárecký
	Jan Merell	Josef Gross	Jan Merell	
	Petr Franta	Jan Dočekal	Antonín Veselý	
	Jan Dočekal	František Jedlička		
	Jan Čížik			
	František Jedlička			
	Antonín Stehlík			

Československé delegáty do Říma vybral Ústřední výbor KSČ a pověřil cestou pouze biskupy, kteří byli právě v úřadu a měli státní souhlas, a některými ordináři diecézí. Překvapením bylo, že na koncil byl vyslán i tajně vysvěcený biskup František Tomášek, který působil v duchovní správě. Doprovod našich biskupů byl z řad exponentů MHKD, kteří měli na biskupy dohlížet. Výjimkou byl ThDr. Jana Merella, který byl odborníkem na biblistiku.

Naši biskupové neměli žádné poradce jako ostatní biskupové z jiných zemí. To byl také jeden z důvodů, proč se naši biskupové nezapojovali do veřejných diskusí, dalším důvodem byl strach a také doprovod „pokrokových kněží“. U delegátů byl posilován dojem, že celou věc organizuje a organizuje především MHKD. Přísný dohled státní moc byl na pozoru a hlídal každý kontakt biskupů s někým cizím, neboť komunistický

³² BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří. *Letnice dvacátého století: Druhý vatikánský koncil a dvacáté století*. Brno: CDK, 2012, s. 31.

režim cítil, že koncil narušoval stabilní procesy státní moci v ČSSR. Z tohoto důvodu nemohl toto riziko opomíjet.

4.2. Shrnutí textů o II. vatikánském koncilu v časopisu Duchovní pastýř

Ročník 1960 již obsahuje texty o přípravách II. vatikánského koncilu, který svolal papež Jan XXIII.

Zemek Václav: Přípravy k příštímu koncilu – Duchovní pastýř XII, s. 42

Plojhar Josef: O rozhodné slovo k záchraně míru – Duchovní pastýř XII, s. 161-163

Proslov dr. Plojhar při zasedání ÚV MHKD mimo jiné zmiňuje II. vatikánský koncil, který se bude konat v říjnu 1962, účastni budou představitelé katolické církve v ČSSR – biskupové, teologové a znalci církevních dějin a práva. V dalším souhrnu proslovů na tomto zasedání mluvil i prof. dr. František Tomášek, co očekávají od koncilu – „*koncil má přispět k větší vzájemné důvěře a lepšímu vzájemnému poznání. Mluvil o rozhlasovém proslovu Sv. otce o koncilu.*“³³ Tomášek uvedl, že Sv. otec hovoří řečí Západu i Východu, ovládá mezinárodní řeč, tedy řeč upřímné lásky.

Zazněla zde informace o odletu československých účastníků koncilu z Prahy 10. října 1962 do Říma: Dr. Eduard Nécsey – biskup, apoštolský administrátor nitranský, dr. Ambróz Lazík – biskup, apoštolský administrátor trnavský, prof. dr. František Tomášek – administrátor Moravská Huzová, dr. Eduard Oliva – kapitulní vikář litoměřický a probošt kapituly u sv. Štěpána v Litoměřicích jako procurator dr. R. Pobožného, biskupa diecéze rožňavské. Dále odcestovali odborní poradci: dr. Antonín Stehlík – prelát a kapitulní vikář pražský, dr. Josef Beneš – sídelní kanovník vyšehradský a profesor Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty, prof. dr. Jan Mečelo – děkan Cyrilometodějské bohoslovecké fakult, kanovník u Všech svatých, dr. Petr Franta – kanovník a kancléř kapitulní konsistoře brněnské. Dále Jan Dočekal – kapitulní děkan karlštejnský a kancléř kapitulní konsistoře pražské, P. František Jedlička – administrátor basiliky sv. Markéty v Praze-Břevnově, Elemír Fillo – osobní sekretář biskupa nitranského a dr. Ján Čížik – osobní sekretář biskupa trnavského. Dne

³³ PLOJHAR, Josef. Dobro a pokoj i na této zemi. *Duchovní pastýř* 1962, roč. XXII, č. 9, s. 162 – 163.

16. 10. 1962 celá československá delegace byla přijata Sv. Otcem Janem XXIII a předala mu poselství MHKD.

V čísle 10 je formulováno vánočním poselství z Říma biskupa E. Nécseye hovoří o významu Druhého vatikánského všeobecného koncilu (byla ukončena první část), zdůrazňuje, že tento církevní sněm se řadí mezi nejvýznamnější ekumenické koncily. Z charakteristických znaků tohoto koncilu je úsilí vytvořit ovzduší lásky mezi národy, bratrství, porozumění a míru. Koncil přispěje odstranění konfliktům mezi národy a zabránit tak dalším válkám.

Již se zde objevuje zpráva ze zasedání o liturgickém jazyce při liturgii.

Nécsey, Eduard: Vánoční poselství z Říma – Duchovní pastýř XII (1962), s. 181-182

Komentář biskupa nitranského byl psán po ukončení první části Druhého vatikánského všeobecného církevního sněmu v Římě. Biskup dr. Nécsey byl přímým účastníkem koncilu. Tento sněm zařadil mezi nejvýznamnější koncily jako niceský, efezský a tridentský. Z charakteristických rysů II. vatikánského sněmu byla jeho upřímná a účinná snaha přispět k vytvoření prostředí lásky, bratrství, porozumění a míru. Papež Jan XXIII. při zahajovací řeči objasnil tyto hlavní úkoly koncilu a vyjádření, že koncil je adresován všemu lidu. Dále projevil naději, že koncil vytvoří mírové prostředí mezi národy a předejde tak možnosti válečných konfliktů.

Nécsey, Eduard: Poselství otců II. všeobecného vatikánského církevního sněmu ke všem lidem – Duchovní pastýř XII (1962), s. 182

Nécsey, Eduard: Nejvyšší církevní sněmování – Duchovní pastýř XII (1962), s. 183

Prvním tématem projednávaným na II. vatikánském sněmu byla samotná liturgie a její jazyk. Vzrušená debata ukázala, že většina koncilních otců toužila po používání národního jazyku v liturgii.

Beneš Josef: Do nového roku – Duchovní pastýř XIII (1963), s. 1-2

Dr. Josef Beneš v úvodním textu shrnuje loňský rok katolických kněží – zmínka o koncilu a účasti čs. zástupců katolické církve v ČSSR, témata I. zasedání sněmu, „Poselství míru a bratrství“, které bylo výzvou všem národům světa k zachování míru a lásky bez konfliktů a válek

Merell, Jan: II. vatikánský koncil – Duchovní pastýř XIII (1963), s.2-3

Popisuje deníkovým záznamem zahájení II. vatikánského všeobecného koncilu, kterého byl účasten. V závěru je také zmínka, že k příležitosti konání ekumenického koncilu byly vydány vatikánské známky.

Hurník Eduard: Za konečné úspěchy – Duchovní pastýř XIII (1963), s.21-22

Bilancování posledních patnácti let od osvobození ČSSR sovětskými vojsky roku 1945. Pater Hurník ve výčtu dobrých událostí vyjádřil radost ze zahájení II. vatikánského koncilu v Římě.

Merell, Jan: Liturgické otázky na II. vatikánském koncilu – Duchovní pastýř XIII (1963), s.22-24

Plojhar Josef: Do roku cyrilometodějského – Duchovní pastýř XIII (1963), s. 41-42

Dr. Plojhar ve svém komentáři vyjadřuje spojení MHKD, katolické církve v ČSSR a socialistického státu.

Merell, Jan: Koncil a schéma „De fontibus revelationis“ – Duchovní pastýř XIII (1963), s.42-43

Lazík Ambróz: Do nadšené práce pro rozkvět vlasti a zachování míru – Duchovní pastýř XIII (1963), s.59-60

Merell, Jan: Poslední schémata II. vatikánského koncilu – Duchovní pastýř XIII (1963), s.62-64

Salajka, Antonín: Čemu nás učí dosavadní průběh II. vatikánského koncilu – Duchovní pastýř XIII (1963), s.64-65

Merell, Jan: I v mezidobí koncil pokračuje – Duchovní pastýř XIII (1963), s.114-116

Habáň, Metoděj: Novost v křesťanství – Duchovní pastýř XIII (1963), s.162-163

Plojhar, Josef: Cíle koncilu a pastorální liturgie – Duchovní pastýř XIII (1963), s.182-183

Beneš, Josef: Díváme se na jednání koncilu – Duchovní pastýř XIV (1964), s. 2-3

Benda Vladimír: Nové aspekty v současné dogmatice – Duchovní pastýř XIV (1964), s.3-4

Kubalík, Josef: II. vatikánský sněm o církvi Kristově – Duchovní pastýř XIV (1964), s.82-85

Salajka, Antonín: K schématu „O ekumenismu – Duchovní pastýř XIV (1964), s.85-86

Kubalík, Josef: II. vatikánský sněm a ekumenismus– Duchovní pastýř XIV (1964), s.145-147

Kubalík, Josef. *II. vatikánský sněm a východní pravoslavi*³⁴

Dr. Kubalík rozdělil článek do dvou částí: I. Poslání Druhého vatikánského sněmu a II. Církev pravoslavná. V první části se zabýval papežem Janu XXIII. a jeho myšlence svolání koncilu, která se stala skutečností roku 1962. Dále upřesňuje informace o dvojí straně na sněmu. V druhé části článku vysvětluje úlohu instituce pro úkoly jednocení všech křesťanů pod názvem Sekretariát pro sjednocení křesťanů, kterou ustanovil papež Jan XXIII. již před zahájením koncilu. Tato instituce navázala styky s nekatolickými křesťany. V posledním odstavci vysvětlil historický vývoj vztahu římskokatolické církve a pravoslavné církve před započátkem koncilu.

č.3/1965, s.50-51 Salajka, Antonín. *II. vatikánský koncil a jednota křesťanů*

Diskuze o přípravách jednání na II. vatikánském koncilu o sjednocení křesťanů. Na pokračování. (č.4/1965)

č.6/1965, s.105-106 Salajka, Antonín. *II. Vatikánský koncil a protestanté*

Představení protestantského postoje k II.vatikánskému koncilu a úvahy při jednáních na koncilu. V článku jsou srovnávána data a pravdy ohledně reformy ke sjednocení církvi.

č.3/1966, s. 42-44 Kubalík, Josef. *Tradice ve světle II. Vatikánského koncilu*

Dr. Kubalík předložil text na téma Zjevení a jeho dva prameny

č.4/1966, s. 61-63 Küng, Hans *Obnova církve*

Autor článku o výsledcích II. vatikánského koncilu byl osobně účasten a plně zapojen na jednáních sněmu. Předkládá shrnutí toho, čeho bylo na koncilu dosaženo do 5 bodů. Z anglického originálu přeložil V. Zikmund.

č.7/1966, s. 125-126 Habáň, Method *Některé problémy kolem koncilu*

Text vysvětloval některé souvislosti skončeného koncilu s předchozími koncily. Uváděl skutečnosti ohledně závazných platností, kompromisů, výkladů Písma svatého atd.

³⁴ KUBAÍK, Josef. II. vatikánský sněm a východní pravoslavi. *Duchovní pastýř* 1965, roč. XV, č. 1, s.

Od roku 1967 přichází redakce časopisu s novinkou Teologie míru. Tato rubrika byla věnována otázkám otevřeným II. vatikánským koncilem. Otázky k zodpovídání podle hledisek: 1) status questionis, 2) teologicky reflexně, c) asketické důsledky, d) pastorační dopad, e) praktická sociologická aplikace. Tato rubrika se poprvé objevila v Duchovním pastýři č.2/1967, s. 26-31. Odpovídajícími se stali: ThDr. Miroslav Rajmon, ThDr. Jozef Uhrin, ThDr. Karel Sahan, P. Richard Scheuch, ThDr. Jan Merell, ThDr. Michal Krovina a další. V obsahu jsou tyto odpovědi zadány jako samostatné komentáře odpovídajících. Tato rubrika nebyla pravidelná a objevila se pouze několikrát (např. č.5/1965, č.1/1968)

č.1/1968, s. 9-10 Michal Jaroslav *II. vatikánský koncil o manželství*

Dr. Michal všeobecně shrnul v textu pastorální konstituci a nejen projednávání manželství v dokumentu obsaženém, ale upozornil také, že koncil předložil nová hlediska, nová rozhodnutí a položil nové otázky nejen o manželství.

č.3/1968, s. 45-46 Michal, Jaroslav *Manželství v tradici a po koncilu*

Dr. Michal představil církev učení o manželství v platném církevním zákoníku a dvou encyklikách. Ukázal těžký vývoj svátosti manželství a mnohá těžká rozhodnutí v encyklikách z pohledu doby, která napravil II. vatikánský koncil svými úpravami (GS).

č.3/1968, s. 46-47 Salajka, Antonín *Věřoučné rozdíly mezi pravoslavnými církvemi a církví katolickou*

Autor navazuje na své předchozí články uvedené v časopisu na téma rozdílnosti mezi ostatními církvemi. V tomto článku věroučné rozdíly mezi křesťanským Východem a římskokatolickou církví.

č.1/1975 Josef Kuballík, s.2-8 *Bilance fundamentální teologie* – autor charakterizuje fundamentální teologii a popisuje vývoj fundamentální teologie rozdělení v 19.stol a vývoj ve 20. Století. Vysvětluje význam II. vatikánského koncilu, který pomohl rozvoji bohovědy dvěma věroučnými konstitucemi o zjevení a o církvi: **DV** (zjevení Božího a jeho pramenů – Písmo svaté a tradice) úvod, čl.6., čl.10; **LG** – směrnice pro ekleziologii 3.kap – svěcení biskupů je svátost=čl.21, kolegialita biskupů=čl.22. Dále hlava II –

církev jakožto Boží lid čl.10, 4.KAPITOLA = laici čl.30-38. Shrnutí: směrnice II.VK byly prospěšné a fundamentální teologie má v moderní době misijní a apologetický charakter. K sepsání článku byla použita cizojazyčná literatura – německá, francouzská, italská, holandská = není uveden překladatel.

č.2/1975 Fr. Hochmann s.18 *Spoluvytvářet dokonalejší společnost* – úvodníkový článek mluví o II.VK v souvislosti s všeobecnou diskusí během koncilu i po něm katolických intelektuálů, kteří odsoudili ignorování zájmů dělnické třídy. II. VK díru v sociální nauce církve a představuje pokrokové vrstvy katolíků do výstavby socialismu. Zneužit text GS čl.72, 75, 55, 92

5. Dokumenty II. vatikánského koncilu prezentované časopisem Duchovní pastýř v průběhu let 1960 – 1989

Úsilí totalitního režimu odříznout českou katolickou církev od zbytku katolického světa, hlavně od Vatikánu, se dařilo. S tím také souvisí prezentace přijatých dokumentů a jejich aplikace v Československé socialistické republice. V další kapitole je uveden přehled přijatých dokumentů Druhého vatikánského koncilu. V českých zemích až do roku 1989 nebyly dokumenty kompletně vydány, ačkoliv byl již v roce 1968 souhrn připraven k publikování. V časopisu Duchovní pastýř byly přiblíženy některé překlady dokumentů a to v nepatrném množství. Předložené koncilové texty byly bez příslušných komentářů. Jejich uplatnění v našich církevních podmínkách bylo laděno do tematiky mírových snah církve a ideologií MHKD, posléze jeho nástupce Sdružení katolického duchovenstva Pacem in terris a to pod taktovkou totalitního režimu. Lze „konstatovat, že ve svém souhrnu prameny svědčí o cílené snaze komunistického režimu církev co nejvíce omezovat – a v tomto případě tedy minimalizovat inovativní proměny způsobené koncilem.“³⁵ O rychlosti uveřejňování a uvádění koncilních dokumentů v praxi na území ČSSR rozhodovaly v životě církve nejen vnější podmínky, ale také vnitřní předpoklady života církve. Hlavně omezené pracovní možnosti odborně schopných duchovních a mnohdy nedostatečná míra součinnosti osob, které se na obnově církve podílely.

Časopis Duchovní pastýř č. 10/1966 roč. XVI na stranách 183–184 přinesl první ucelený souhrn všech koncilových dokumentů. Soubor schválených dokumentů sestavil dr. Štefan Záreczky. Soubor dokumentů, názvy dokumentů a jejich kapitol byly sestaveny v latině se slovenským komentářem k dokumentu s datem odhlasování a počty hlasujících pro dokument a proti dokumentu.

Zveřejněny v číslech časopisu byly pouze některé ze schválených šestnácti dokumentů. Neboť totalitní režim cítil jisté riziko v probíhajícím koncilu, který vybízel katolíky k činnosti a chtěl oživit život církve. V ČSSR bylo evidentním výrazem uznání koncilu povolení obnovy liturgie, avšak dění v církvi bylo přísně sledováno a některé přílišná oživení v církvi státní moc nehodlala snášet. Snadno zaznamenanou změnou je právě obnova liturgie, uveřejnění dokumentů týkajících se obnovy liturgie a uvedení

³⁵ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří. *Letnice dvacátého století: Druhý vatikánský koncil a dvacáté století.*, s.79.

v praxi. Ostatní dekry a deklary Druhého vatikánského koncilu byly zmíněny jen okrajově nebo vůbec

5.1. Překlad koncilových dokumentů

Český překlad dokumentů Druhého vatikánského koncilu má svůj vývoj. Tyto texty byly překládány již v době probíhajícího koncilu prof. dr. Josefem Kubalíkem a také po skončení koncilu. Texty vycházely jako série již v době koncilu a po jeho skončení byly zveřejňovány v časopisu *Duchovní pastýř* s výkladem pro katolické duchovenstvo (nikoli s komentáři).

„Křesťanská akademie v Římě vydala kmenové překlady devíti dokumentů v osmi svazcích:

1967	Vladimír Boublík	Boží lid
1968	Karel Skalický.....	Radost a naděje
1971	Josef Krejčí	Slovo Boží
1972	František Planner	Kněz a jeho poslání
1976	František Planner	Misijní činnost církve
1980	Jaroslav Poláček.....	Cestou spásy
1981	Jaroslav V. Polc	Posvátná liturgie
1982	Jan Horák	Obdivuhodné vynálezy

Těmto svazkům předcházela informativní kniha o koncilu: *Druhý vatikánský sněm. Příprava a průběh v roce 1966.*³⁶

Studijní skupina biskupského ordinariátu v Brně v nakladatelství Vyšehrad v Praze vydala samostatně v ČSSR dva římské překlady, tisk těchto překladů řídil Dominik Pecka:

1969	Gaudium et spes
1970	Lumen gentium

Tyto texty byly vydány jako účelový tisk v řadě *Documenta* (č. 1 a č. 5).³⁷ „Souborné české vydání dokumentů v jednom svazku připravila Křesťanská akademie v Římě roku 1983 pod titulem: *Druhý vatikánský sněm: Dokumenty.*“³⁸ Akademie použila předchozí vydané překlady ze svazků v Římě a přidala k nim jednotlivě zveřejněné překlady z ČSSR. Díky exilovým teologům mohl tento souhrnný svazek sloužit i v ČSSR. Kardinál František Tomášek roku 1968 pověřil tehdy čtyřčlennou skupinu k vydání

³⁶ MÁDR, Oto. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995, s. 7.

³⁷ MÁDR, Oto. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, s.7.

³⁸ MÁDR, Oto. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, s.7

připraveného souhrnného překladu dokumentů. K tomuto souhrnu byl předlohou latinský originál vydání koncilního sekretariátu Sacrosanctum Oecumenicum Concilium Vaticanum II – Constitutiones, Decreta, Declaratines (1966 v Římě). Dále bylo přihlédnuto k českým a římským překladům publikovaným i nepublikovaným. Nahlíženo bylo i do německých, francouzských, anglických, italských a polských překladů. Avšak politické změny během let 1968 – 1970 a následné znovu nastolení totalitního režimu v ČSSR tomu zabránily. Z dnešního pohledu to však paradoxně bylo výhodou, neboť skupina mohla zdokonalit překlady ve spolupráci s jazykovědci a ostatními spolupracovníky z jiných oborů.

V roce 1995 skupina okolo Oto Mádra vydala oficiální souhrn všech dokumentů schválených na Druhém vatikánském koncilu pod názvem: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Tento soubor textů byl podroben přísné konečné kontrole. Text je pečlivě rozčleněn, aby mohl co nejlépe sloužit čtenářům k lepšímu pochopení a převedení v pastorační praxi do křesťanského života.

5.2. Přehled koncilových dokumentů

Druhý vatikánský koncil byl sněmem o církvi. Jednání církve o ní samotné nebylo míněno sebestředně. Tento sněm dostal nejdůležitější úkol „aggiornamento“ = „zdnešnění“, otevření katolické církve současné době a světu. Na přípravách témat koncilu spolupracovala celá církev. Papež nechal svobodu v projednávání mnoha témat a otázek, které si církev kladla. Na počátku koncilu bylo více než 70 koncilových dekretů, které se vztahovaly na všechno, o čem mohla církev jednat. Z těchto projednávaných témat a dekretů bylo přijato šestnáct dokumentů. Uspořádáme-li dekry, konstituce a deklarace dle jejich obsahu, potom vytvářejí smysluplnou jednotu, jež činí tento koncil koncilem o církvi. Hlavní témata koncilu, které tyto dokumenty obsahují: církev - ekleziologie, liturgie, ekumenismus a pastore v dnešním světě.

Přehled dokumentů vyhlášených II. vatikánským koncilem³⁹

Konstituce	Den vyhlášení
věroučná o církvi <i>Lumen Gentium</i>	21. 11. 1964
věroučná o Božím zjevení <i>Dei verbum</i>	18. 11. 1965

³⁹ MÁDR, Oto. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995, s. 27.

o posvátné liturgii <i>Sacrosanctum Concilium</i>	4. 12. 1963
pastorální o církvi v dnešním světě <i>Gaudium et spes</i>	7. 12. 1965

Dekret

o pastýřské službě biskupů v církvi <i>Christus Dominus</i>	28. 10. 1965
o službě a životě kněží <i>Presbyterorum ordinis</i>	7. 12. 1965
o výchově ke kněžství <i>Optatam totius</i>	28. 10. 1965
o přizpůsobené obnově řeholního života <i>Perfectae caritatis</i>	28. 10. 1965
o apoštolátu laiků <i>Apostolicam actuositatem</i>	18. 11. 1965
o katolických východních církvích <i>Orientalium Ecclesiarum</i>	21. 11. 1964
o ekumenismu <i>Unitatis redintegratio</i>	21. 11. 1964
o misijní činnosti církve <i>Ad gentes</i>	7. 12. 1965
o hromadných sdělovacích prostředcích <i>Inter mirifica</i>	4. 12. 1965

Deklarace

o křesťanské výchově <i>Gravissimum educationis</i>	28. 10. 1965
o poměru církve k nekřesťanským náboženstvím <i>Nostra astate</i>	28. 10. 1965
o náboženské svobodě <i>Dignitatis humanae</i>	7. 12. 1965

Těchto šestnáct přijatých dokumentů je odpovědí na rozhodující otázky současného života. Základní otázky o Bohu, o Ježíši Kristu, o konečném smyslu dějin a života, o smrti a odpovědnosti člověka před Bohem, o lásce k Bohu a bližnímu. Některé otázky byly projednány jednoduše na základě vývoje církevních dějin (např. obnova liturgie) a jiné pro svou závažnost v dnešním světě jako např. důstojnost člověka a jeho lidská práva či o ateizmu v dnešním světě.⁴⁰ Dokumenty mají didaktický a pastorační rozměr, podávají mnoho věroučných výroků a obsahují texty s církevně-právním obsahem.

5.2.1. Sacrosanctum Concilium – věroučná konstituce o posvátné liturgii

Tato konstituce byla na Druhém vatikánském koncilu schválena nečekaně jako první z dokumentů. Velký prostor v předkonciliálních jednáních zabrala právě liturgie a její obnova. Hlavně v liturgii liturgická komise pocítovala propast mezi kleriky a laiky.

⁴⁰ MÁDR, Oto. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, s. 17.

Hlavním tématem obnovy nebyl jen bohoslužebný jazyk, neznalost významu liturgie a obřadů. Tato konstituce tedy předkládá nové směrnice a pravidla ke slavení liturgie.

Konstituce o liturgii má celkem 7 kapitol, které se skládají ze 130 článků:

- 1) Všeobecné zásady pro obnovu a rozvoj posvátné liturgie
- 2) Tajemství eucharistie
- 3) Ostatní svátosti a svátostiny
- 4) Posvátné oficium
- 5) Liturgický rok
- 6) Liturgická hudba
- 7) Sakrální a liturgické vybavení

Shrnutí prezentace konstituce *Sacrosanctum Concilium* v textech časopisu *Duchovní pastýř* v 1960-1989

Články k věroučné konstituci o posvátné církvi uvedené v časopise *Duchovní pastýř* vždy probíraly pouze některé kapitoly, které byly vhodné k uveřejnění. Velice často vycházely články ke kapitolám hovořící o mateřském jazyce při liturgii, používání Písma svatého při liturgii, liturgickém roku, liturgické hudbě, sakrálního vybavení kostela. Autoři se mnoho nerozepisovali o aktivní činnosti laiků.

č. 2/1964, s.21-23 Němec, Josef. *Konstituce druhého vatikánského koncilu o svaté liturgii*

Profesor Němec shrnul události okolo schválení věroučné konstituce o posvátné liturgii a představil konstituci jako reformu liturgie v 7. kapitolách o 130 paragrafech. (1. kapitola – všeobecné zásady, podstata liturgie a její význam pro život Církve, 2. kapitola – liturgické vzdělání duchovenstva, věřícího lidu, součinnost obou složek na liturgickém dění, 3. kapitola – prováděcí pravidla vycházející z povahy liturgie a jejího pedagogického a pastoračního charakteru, dále také pravidla liturgie pro zvláštní příležitosti nebo tradice jednotlivých národů, 4. kapitola + 5. kapitola – směrnice podpory liturgického života (rok) v diecézích, v farnostech a pastorálně liturgických hnutí, 6. kapitola – liturgická hudba, 7. kapitola – sakrální a liturgické vybavení.)

Autor komentáře se však soustředil na 5. až 7. kapitolu. Vyzdvihl konkrétní ustanovení vztahující se ke mši svaté, svatých svátostí, svátostin a breviáře. Mše svatá je znamením jednoty a lásky, koncil přikládá liturgii největší význam. Sněm klad velký

důraz na společnou účast kněze a věřícího lidu na mši svatě. Bylo nutné přepracovat mešní řády a obřady. Autor shrnul celý dokument a představil hlavní proveditelné změny s upozorněním na vydání nového mešního řádu, definitivní reformu breviáře, upravené texty pro rity atd.

č. 4/1964, s. 67-68 Kouřil, Jaroslav. *Konstituce o sv. liturgii a slovo Boží*

ThDr. Kouřil v článku poukázal na fakt, že od dob Tridentského koncilu nebyl pro liturgii vydán důležitější dokument, který by významně upravoval pravidla liturgie, až konstituce schválená Druhým vatikánským koncilem. Konstituce o posvátné konstituci měla za cíl rozpohybovat liturgický život a obnovit celý náboženský život i morální život věřících. K těmto tématům uvedl několik citací konkrétních článků z konstituce (2, 9, 14, 19, 33, 35, 43, 48, 52, 102-105).

č. 6/1964, s. 105-106 Němec, Josef. *Lidový jazyk v mešní liturgii*

V tomto příspěvku autor hovořil o rozhodnutí biskupů a ordinářů o ustanovení o používání pouze národního jazyku při liturgii za účasti věřících. Ustanovení vzniklo na základě konstituce o posvátné liturgii i v ostatní katolických zemích. Autor vyhodnocuje zavedení mateřského jazyka na místo latiny jako vítězství liturgického hnutí, které o tuto změnu usilovalo několik desetiletí. Ve zbytku článku uvedl právě historický vývoj až ke schválení Konstituce o posvátné liturgii.

č. 7/1964, s. 121-129 Konstituce o posvátné liturgii –

Uveřejněn celý překlad konstituce. V časopisu nebylo uvedeno jméno překladatele konstituce ani člen redakční rady, který připravoval konstituci k tisku nebo měl zpracovat nějaký výklad.

č.7/1964, s. 130 Wagner, Zdeněk *In margine liturgické konstituce*

Autor článku shrnuje a předjímá nové povinnosti vyplývající ze zveřejněné liturgické konstituce. Rovnou také autor uvedl skutečnost, že konstituce je pouze směrnici a pravidly k uskutečnění obnovy liturgie, o následujících ustanovujících dokumentech, které budou schvalovány, aby nová pravidla mohla být uvedena v praxi. Upozornil na konzervatismus. A proto doporučil kněžím přečtení článků v předchozích číslech časopisu, neboť někteří nepřijali změny a dochází tak nejednotnosti slavení liturgie. Autor považuje nové změny jako velice pozitivní a zjednodušující.

č. 8/1964, s. 147-148 Kouřil, Jaroslav *Po vydání konstituce o posvátné liturgii*

Dr. Kouřil v tomto článku uvedl praktický výklad toho co přinesla do českých kostelů schválená konstituce. „Církev sv. chválí Boha hodinkami oficia, sv. svátostmi i svátostinami a různými obřady, nejvíce však Jej chválí Mši sv.“⁴¹ Uvedl výklad, jak správně sloužit obřady dle nových ustanovení: účast věřících při obřadech, četba Písma svatého, zpěv kněze, věřící, hudební doprovod, svaté přijímání.

č. 1/1965, s. 4-6 Němec, Josef *Instrukce pro uplatnění liturgické konstituce*

Tento článek upozornil na schválení dokumentu papežem Pavlem VI., který dne 16. 9. 1964 vešel v platnost. Tato Instrukce upravovala liturgii do doby vypracování nového římského rytu. Platnost dokumentu byla přechodná, avšak jejím cílem bylo usnadnění přechodu k následným budoucím konečným reformám, které budou platit až za několik let. Autor vysvětlil všech pět kapitol, ze kterých se Instrukce skládala. (Základní a zásadní požadavky, Úprava svatého mystéria Eucharistie čili Mše sv., Svátosti a svátostiny, Církevní hodinky, Směrnice týkající se kostelů, oltářů a ostatního zařízení).

č. 3/1965, s. 41-44 *Liturgická úprava*

„Sv. Otec papež Pavel, ustanovil svým apoštolským listem ze dne 25. ledna 1964 zvláštní Radu, která má postupně uskutečňovat všechna další rozhodnutí liturgické Konstituce. Tato Rada vydala svou první úpravu dne 26. 9. 1964. Sv. Otec ji schválil a rozhodl, aby její závazná ustanovení vstoupila v platnost (...).“⁴² Otištěn celý překlad tohoto ustanovení, o kterém již psal v č.1/1965 ThDr. Němec (viz výše). Autor překladu dokumentu nebyl uveden.

č.5/1965, s.90-95 Porubský Jan. *Liturgická obnova*

Autor informoval o liturgickém kongresu v Berlíně a shrnul změny, které přednesla konstituce SC a následně schválených instrukcí k překlenutí doby než bude nově uspořádán římský ritus. Shrnutí počtu účastníků na kongresu a průběh kongresu.

⁴¹ KOUŘIL, Jaroslav. Po vydání konstituce o posvátné liturgii. *Duchovní pastýř* 1964, roč. XIV, č. 8, s. 67.

⁴² REDAKČNÍ rada. Liturgická úprava. *Duchovní pastýř* 1965, roč XV, č. 3, s. 41–44.

č. 6/1965, s.90-95 J.K.. *Jak ovlivní liturgická obnova naši zbožnost*

Text článku uvedl některé myšlenky, které zazněly na přednáškách liturgického kongresu v Berlíně, ohledně konstituce SC. Autor tohoto článku neměl uvedeno celé jméno. Jméno uvedl jen počátečními písmeny

č. 6/1965, s. 109-110 Zemanec Václav. *Liturgická obnova*

Autor vysvětluje na základě schválené konstituce SC hlava II/č.55 přijímání pod obojí způsobou. Historický vývoj, důvody a následné příklady, kdy jak přijímat a kdo může přijímat Eucharistii.

č. 7/1965, s. 130-133 Srubek Fr. B., Bradáč, Josef. *Liturgická obnova*

Texty zahrnují překlady liturgických textů a dva dopisy věřících z praxe, jak se mají činně účastnit liturgie.

č. 9/1965, s. 170-1971 Oktábec, Václav. *Liturgická obnova*

Autor v článku vytýkal nadměrnost používání modliteb Otčenáš a Zdravas v oficiální liturgii, dále nesprávně při pohřebních obřadech či při svátosti pokání. Autor byl velice kritický.

č.10/1965, s. 191-192 Němec. Josef *jak bude vypadat konečná úprava breviáře*

Autor na začátku článku uvedl, že nejsou známy konečné úpravy breviáře. Předložil však, v čem by změny měly nastat dle schválené konstituce SC: liturgický kalendář, žaltář, četba Písma svatého, četba z církevních otců, hymny.

č. 1/1966, s. 14-16 Kouřil, Jaroslav. *Liturgická obnova*

Autor předložil téma Časté svaté přijímání. Historický vývoj svatého přijímání až do doby schválení konstituce SC.

č.2/1966, s. 26-27 Merell, Jan *Bible a liturgie*

Dr. Merell v tomto článku shrnuje navrácený vztah Písma svatého a liturgie. Bible a liturgie k sobě nerozlučně patří. Autor cituje konkrétní články konstituce SC, které přímo na Písmo svaté odkazují (čl. 24 a 35). Upozorňuje na fakt, že Písmo svaté je slovo, kterým k nám Bůh promlouvá. Uvedl i další funkce, které liturgie má společně s Písmem svatým.

č. 2/1966, s. 30-31 (si) *Liturgická obnova*

Autor odkazuje na článek v č. 7/1965 obsahující překlady liturgických textů a přidává poznámky, kterými upřesňuje text P. Fr. B. Srubka.

č. 3/1966, s. 49-51 Merell, Jan *Liturgická úprava*

Bible a liturgie byla tématy tohoto článku, kde se dr. Merell zabýval přes historický vývoj po aktuální dobu s novými ustanoveními, která přinesla konstituce SC. Článek je rozdělen na dvě části: Bohoslužba slova ve mši svaté a Bohoslužba slova mimo Oběť eucharistickou. V článku dále autor charakterizuje funkce kněží a laiků.

č. 4/1966, s. 71 Němec, Josef. *Jak bude vypadat konečná úprava mše svaté*

Dr. Němec vysvětlil, že byla připravena konečná úprava mše svaté, ale prozatím připomněl platnost stávajících směrnic a instrukcí.

č. 5/1966, s. 92-93 Kouřil, Jaroslav. *Mariánská úcta*

Článek předložil historický vývoj mariánské úcty. Konstituce SC čl. 103 předkládá rozsah mariánské úcty. (Autor zpracoval podle knihy J. A. Jungmanna *Glaubensverkündigung*).

č. 10/1967, s. 185-186 Merell, Jan: *Návrh nového mešního Ordo lectionum*

„V duchu konstituce *O posvátné liturgii* dochází postupně v liturgickém životě Církve k četným změnám. Mění se obřady spjaté celá staletí s římskou liturgií a hlavním cílem reformy je přiblížit liturgii co nejvíce věřícím a zapojit je aktivně do liturgického života Církve.“⁴³ Autor odkazoval na čl. 24 a 51 konstituce SC. Bylo nutné přistoupit k vydání návrhu nového mešního lekcionáře, který v textu Dr. Merell představil.

č. 10/1967, s. 189-190 Kouřil, Jaroslav: *Svatá zpověď ze zbožnosti a pokání při bohoslužbě*

Dr. Kouřil v textu článku uvedl, že se na základě obnovy liturgie se některé věci mění a vracejí se staré zvyky a neznalosti. Tento problém viděl také u svatého přijímání a

⁴³ MERELL, Jan. *Návrh nového mešního Ordo lectionum*, Duchovní pastýř, roč. XVII, s. 185

vysvětlil kdo a kdy chodí ke svaté zpovědi. Vysvětlil hříchy, svatost smíření v souvislosti se mší svatou a svatým přijímáním.

5.2.2 Lumen Gentium – věroučná konstituce O církvi

Věřoučná konstituce o církvi má celkem 8 kapitol, které se skládají z 69 článků⁴⁴:

1. Tajemství církve
2. Boží lid
3. Hierarchické zřízení církve, zvláště episkopát
4. Laici
5. Všeobecné povolání ke svatosti v církvi
6. Řeholníci
7. Eschatologický ráz putující církve a její spojení s nebeskou církví
8. Blahoslavená Panna Maria, Matka Boží, v tajemství Krista a Církve

Shrnutí prezentace konstituce LG v textech časopisu Duchovní pastýř v 1960 – 1989

č. 1/1965, s. 3-4 Merell, Jan. *Mater ecclesiae*

Autor popsal historii projednávání a vyhlášení mariánského schématu, které bylo probráno ve všech fázích koncilu z hlediska teologického, ale i z hlediska působení Ducha svatého v průběhu koncilu na zasedající biskupy. V průběhu koncilu vznikaly neshody ohledně formulace pravd či vhodnosti zařazení kapitoly do konstituce o církvi. Kapitola o Panně Marii byla osmou a poslední v konstituci o církvi.

č. 3-10/1965 Konstituce o církvi

Celý překlad konstituce Lumen Gentium byl uveřejňován na pokračování. V časopisu nebylo uvedeno jméno překladatele konstituce. Nebyl uveden výklad textu konstituce.

č. 1/1968, s. 10-11 Kubalík Josef *Církev – nový lid Boží*

Historické shrnutí vývoje významu Božího lid již od počátku před Tridentským koncilem po II. vatikánský koncil, na kterém byla schválena konstituce LG, jež konstituce obsahuje v 2. kapitole definici Božího lidu.

⁴⁴ MÁDR, Oto. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995, s. 33-35.

č. 2/1968, s. 22-23 Kubalík Josef *Hierarchie ve světle Druhého sněmu vatikánského*
Dr. Kubalík popsal první vatikánský koncil a jeho ustanovení hierarchie (pouze neomylnost papeže, biskupové k presbyterům se nedostalo z důvodů války).
II. vatikánský koncil schválil dokument LG a 3. kapitola byla věnována hierarchickému zřízení (odkaz na čl. 22 a 29).

č. 2/1980. *Has Druhého vatikánského koncilu*

Autor použil citace konstituce LG 8, LG 12 a LG 62 a vytvořil z nich výtah k seznámení a připomenutí

5.2.3 Dei Verbum - věroučná konstituce o Božím zjevení

Věřoučná konstituce o Božím zjevení má celkem 6 kapitol, které se skládají z 29 článků⁴⁵:

1. Zjevení
2. Předání Božího zjevení
3. Božská inspirace a výklad Písma svatého
4. Starý zákon
5. Nový zákon
6. Písmo svaté v životě církve

Shrnutí prezentace konstituce Dei Verbum v textech časopisu Duchovní pastýř v 1960-1989

č. 3/1966, s. 42-44 Kubalík, Josef. *Tradice ve světle II. Vatikánského koncilu*

Dr. Kubalík předložil text na téma Zjevení a jeho dva prameny v konstituci Dei Verbum. Text obsahuje historický vývoj (všechny koncily) a terminologii Božího zjevení.

Č .7/1966, s. 121-124. *O Božím Zjevení dogmatická konstituce*

Otištěn překlad dogmatické konstituce bez komentářů. Není uveden autor překladu.

č.3/1968, s.42-43 Merell Jan. *Od encykliky Divino afflente spiritu ke konstituci Dei Verbum*

⁴⁵ MÁDR, Oto. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995, s.105.

Dr. Merell v článku konstatoval velký zájem o katolickou teologii a její rozmach po skončení II. světové války, ale hlavně po II. vatikánském koncilu. Jednalo se zejména o biblické vědy – především o diskuse a studie o Novém Zákonu, o vzniku evangelií, jejich historické pravdivosti, o historickém Ježíši a Kristu evangelií a o odstranění mýtů z Nového Zákonu. Dr. Merell představil náhled časového vývoje těchto předmětů diskusí a v tomto článku prošel historií biblické encykliky *O časovém podporování biblických studií*, tzv. zakládací listinou pro katolické biblisty, na jejímž základě bylo po mnoha studiích představeno schéma na II. vatikánském koncilu (O pramenech Zjevení) a roku 1965 byla schválena konstituce DV. Pokračování bylo publikováno v č. 4/1968.

5.2.4 Gaudium et spes - konstituce pastorální o církvi v dnešním světě

Konstituce pastorální o církvi v dnešním světě je rozdělena jinak než ostatní konstituce. Skládá se z úvodu, dvou částí rozložených na kapitoly, které obsahují 93 článků a je zakončena závěrem⁴⁶:

Úvodní výklad – Postavení člověka v dnešním světě

Část první – Církev a povolání člověka

1. Důstojnost lidské osoby
2. Lidské společenství
3. Lidská činnost ve světě
4. Úkol církve v dnešním světě

Část druhá – Některé naléhavější problémy

1. Jak podpořit důstojnost manželství a rodiny
2. Jak správně podporovat rozvoj kultury
3. Hospodářsko-společenský život
4. Život politického společenství
5. Mír a společenství národů

Závěr

Shrnutí prezentace konstituce Gaudium et spes v textech časopisu Duchovní pastýř v 1960-1989

č. 3/1965, s. 48-50 Merell, Jan. *Ecclesia in mundo humus temporis*

⁴⁶ MÁDR, Oto. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995, s. 179.

Dr. Merell se v tomto článku zabývá historií, cílem obsahem a významem 13. schématu projednávaného na koncilu pod názvem *Církev v dnešním světě*. V textu jsou uvedeny počty biskupů hlasujících o tomto schématu, popis diskuse biskupů z celého světa o velkých problémech té doby, které by měly být zahrnuty do schématu. Článek vycházel na pokračování v dalších číslech časopisu (č. 4/1965 *Diskuse o 13. schématu Signa temporis*; č. 5/1965 *De Praecipuis muneribus a christianis nostrae aetatis implendis*).

č. 5/1966, s. 81 Rajmon, Miroslav. *Církev a náš svět*

Autor shrnul historické události minulých let a vyhodnotil, že po mnohých válečných utrpeních se musel změnit vztah církve ke světu. II. vatikánský koncil přinesl odpověď schválenou pastorální konstitucí *Gaudium et spes - Církev v dnešním světě*.

č. 6/1966, s. 108-109 Chenu M.D.. *Události doby a království Boží*

Zveřejněný text přeložil M. Pecka a vypovídal o diskuzích vedených o 13. schématu koncilu „*Církev v současném světě*“.

č. 3/1967, s. 41-42 Kouřil, Jaroslav: *Otázce manželství a rodiny*

Autor předkládal čtenáři téma manželství a rodinného zázemí. Odkazoval se na čl. 47–52 v konstituci o *Církvi v dnešním světě*. Upozornil v něm dále kazatele na čl. 52 konstituce GS, co je úkolem kněze v oblasti rodinného života.

č. 5/1967, s. 92-93 Sahan, Karel. *Služba lásky v manželství*

Autor představuje druhou část konstituce GS o některých vážných problémech k nimž patří manželství (čl. 47) a laicizace (GS 3).

č. 7/1967, s. 121-133 *O církvi v dnešním světě*

Zveřejnění překladu pastorální konstituce o církvi v dnešním světě – Část I – II (1-45) dokončeno v č. 8/1965. Není uvedeno jméno překladatele.

č. 7-8/1967, *O Církvi v dnešním světě*

Český překlad pastorální konstituce GS – otištěna Hlava I-IV. V dalších číslech časopisu vyšel na pokračování v časopisu. Nebyl uveden překladatel a u textu chyběl výklad dokumentu.

č. 10/1967, s. 192-193 Staněk František *Jak dnes kázat o manželství*

Autor se zaměřil na téma manželství, rodinu a službu kněze. Téma uvedl odkazem na pastorální konstituci GS.

č. 10/1967, s. 198 Sahan Karel *Gaudium et spes*

Knězova meditace na radostný úvod pastorální konstituce GS.

č.4/1968, s. 64-66 Michal Jaroslav *Důstojnost manželství a rodiny ve smyslu pastorální konstituce „církev v dnešním světě“*

Text článku pojednává o manželství a rodině podle směrnic II. vatikánského koncilu pastorální konstituce GS, kde je biologické zařazení člověka bráno v úvahu. Avšak církev klade důraz na důstojnost člověka a chce odvodit taková rozhodnutí, která budou prospěšná jednotlivcům i společenstvím. Autor poukazuje na GS čl. 47, 48, 49, 50, 51 a zakončuje čl. 52.

č. 2/1980 Rajmon, Miroslav. *Podmanit si zemi a spravovat svět spravedlivě a svatě*

„Člověk stvořený k Božimu obrazu stal příkaz podmanit si zemi se vším, co je na ní, a spravovat svět spravedlivě a svatě a znáním Boha jako stvořitele všeho zaměřit k němu sebe i celý vesmír, aby podřízením všech věcí člověku bylo Boží jméno vznešené po celé zemi.“⁴⁷ Autor použil zcela účelově pouze výňatek z citace GS a použil jej v souvislosti s tzv. teologií osvobození k budování nového světa – politická agitace.

5.2.5 Dekret o výchově ke kněžství *Optatam totium*

Dekret o výchově ke kněžství se skládá z předmluvy a sedmi kapitol, celkem 22 článků a závěru:⁴⁸

Předmluva

1. Vypracovat řád kněžské výchovy u jednotlivých národů
2. S větším úsilím podporovat kněžská povolání
3. Organizace kněžských seminářů
4. Intenzivně rozvíjet duchovní výchovu
5. Úprava církevních studií
6. Rozvinou vlastní pastorační výchovu

⁴⁷ GS 34

⁴⁸ MÁDR, Oto. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, s.343.

7. Další vzdělání po ukončení studii

Závěr

Shrnutí prezentace Dekretu OT v textech časopisu Duchovní pastýř 1960-1989

č. 6/1966 s. 64-68 Dekret o vzdělání kněžském

V tomto čísle časopisu byl zveřejněn překlad schváleného dekretu o výchově ke kněžství. Dokument byl zveřejněn celý bez udání autora překladu.

č.4/1968 s. 63-64 Kubalík Josef. *Fundamentální teologie po II. vatikánském koncilu*

Dr. Kubalík představil změny, které přinesl II. vatikánský koncil v dekretu OT, dotýkající se základního bohosloví. Podle nových směrnic fundamentální teologie zdůvodňuje nadpřirozené poznání. Autor vysvětluje, že žádná teologická disciplína nebyla tolik postižena jako právě fundamentální teologie. II. vatikánský koncil přinesl mnoho změn dle směrnic konstituce DV nutno rozdělit fundamentální teologii na dvě části (O Zjevení a O předání Božího zjevení), konstituce LG – změny v dogmatické teologii a pastorální konstituce GS v čl. 62 nutí kněze, aby srozumitelnou cestou přiblížili modernímu člověku křesťanskou nauku. Dekret OT čl. 16 upozorňuje na znalost nekřesťanských náboženství a doporučuje pokračovat ve studiu i poskočení studií.

5.2.6 Dekret o službě a životě kněží Presbyterorum ordinis v textech časopisu Duchovní pastýř 1960-1989

Dekret o službě a životě kněží je složen z předmluvy, tří kapitol, 22 článků a je zakončen závěrem⁴⁹:

Předmluva

Kapitola 1 – Kněžství v poslání církve

Kapitola 2 – Služba Kněží

1. Úkol kněží
2. Vztah kněží k jiným
3. Rozmístění kněží a kněžská povolání

Kapitola 3 – Život kněží

1. Povolání kněží k dokonalosti
2. Zvláštní duchovní požadavky v životě kněze

⁴⁹ MÁDR, Oto. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995, s. 303.

3. Prostředky podporující život kněží

Závěr a povzbuzení

Shrnutí prezentace Dekretu PO v textech časopisu Duchovní pastýř 1960-1989

č. 6/1965, s.104-105 Merell, Jan. *Koncil o životě a práci kněží*

Popis projednávání schématu dekretu O životě, práci a výchově kněží na II.vatikánském koncilu. Na pokračování v dalším čísle časopisu (č.7/1965, č.8/1965)

č. 9/1967 s. 164-165 Kubalík, Josef. *Kněz ve světle II. vatikánského sněmu*

Dr. Kubalík rozdělil text článku do dvou statí: I) poznámky k dekretu PO a II) rozbor dekretu. V první části poukázal na fakt, že tento dekret řeší kněží jako takové a v druhé části popsal a vysvětlil témata dekretu.

č. 2/1980 Bradáč, Josef. *Kněz – hlasatel Božího slova*

Autor se snaží na výtahu z dekretu PO 4 vysvětlit, co je dnes potřeba, aby kněz dělal – příprava kázání, poslouchat, hlásat Boží slovo

5.2.7 Dekret o ekumenismu Unitatis redintegratio v textech časopisu Duchovní pastýř 1960-1989

Shrnutí prezentace Dekretu PO v textech časopisu Duchovní pastýř 1960-1989

č. 1/1966, s. 2-6 *Dekret „O ekumenismu“*

Zveřejněn celý překlad koncilního dekretu, který obsahoval ekumenické zásady. Autor překladu nebyl uveden.

5.2.8 Prohlášení o náboženské svobodě Dignitatis humanae (dále DH) v textech časopisu Duchovní pastýř 1960-1989

Prohlášení o náboženské svobodě Dignitatis humanae má pouze dvě hlavní části⁵⁰:

Podnět a téma - Právo osoby a skupin na společenskou a občanskou svobodu ve sféře náboženství

- I. Obecná nauka o náboženské svobodě
- II. Náboženská svoboda ve světle zjevení

⁵⁰ MÁDR, Oto. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, s. 561.

Shrnutí prezentace prohlášení DH v textech časopisu Duchovní pastýř 1960-1989

č. 6/1966, s. 101- Beneš, Josef. *O náboženské svobodě – deklarace II. vatikánského koncilu „Dignitatis humanae“*

Zveřejněn celý překlad prohlášení, které bylo vyhlášeno v předvečer závěru II. vatikánského sněmu dne 7. prosince 1966. Dr. Beneš tentokrát koncilní dokument uvedl vlastním komentářem a přidal své závěry k deklaraci.

6. Kardinál František Tomášek a jeho vliv na aplikaci koncilních změn v římskokatolické církvi v ČSSR

František Tomášek (1899 Studénka – 1992 Praha) – arcibiskup pražský, teolog, kardinál. Kněžské svěcení přijal v roce 1922 v Olomouci. Po dvojím působení na místě katechety byl odvolán roku 1934 na asistenta pro pedagogiku a katechetiku na Cyrilometodějskou bohosloveckou fakultu do Olomouce. Zde dosáhl doktorátu z teologie, roku 1946 habilitoval. Papež Pius XII. ho v roce 1949 jmenoval světícím biskupem pro olomouckou arcidiecézi. V roce 1951 byl zatčen a o tři roky později byl internován v klášteře v Želivě, poté působil v duchovní správě (Moravská Hůzová u Olomouce). Roku 1965 byl jmenován apoštolským administrátorem pražské arcidiecéze. Byl jediným neexilovým biskupem, který se mohl zúčastnit II. vatikánského koncilu v Římě. V době Pražského jara si jej zvolili předsedou Díla koncilové obnovy a chtěl provést několik zásadních změn na základě dokumentů II. vatikánského koncilu. Dne 24. 3. 1976 byl jmenován kardinálem a dne 30. 12. 1977 se stal pražským arcibiskupem. V posledních deseti letech komunistické vlády se stal svými postoji a kritikou porušování lidských práv velkou morální autoritou.⁵¹

Krátké představení osoby kardinála Františka Tomáška, který byl osobně účasten II. vatikánského koncilu ve Vatikánu (viz 4. kapitola), nás má dovést k jeho smýšlení o reformách a jejich zavádění v tehdejší ČSSR. Stanovisko, které zastával ke koncilu kardinál Tomášek, bylo spojeno s jeho věrností a velkou úctou k úřadující hlavě Církve a díky loajalitě vůči této autoritě byly určitým způsobem ovlivňovány jeho názory a následné prosazování pokoncilních změn. Tato kapitola je proto věnována realizaci reform koncilu a aplikaci pastorálního koncilu v ČSSR. Fotografie kardinála Tomáška viz příloha č. 4.

6.1 Kardinál Tomášek a jeho realizace reformem II. vatikánského koncilu 1965-1989

Je nutné uvést skutečnost, že kardinál Tomášek plně stál za uskutečňování liturgické reformy již v roce 1965 na zasedání celostátní liturgické komisi a bojoval za uskutečnění obnovy liturgie v co nejkratším čase. Tuto reformu považoval za přínos nejen pro věřící lid. Vhodnější doba pro uplatňování výsledků reform, které přinesl II. vatikánský koncil, bylo oněch pár měsíců roku 1968, kdy trvalo tzv. Pražského jaro.

⁵¹ HANUŠ, Jiří: Malý slovník osobností českého katolismu 20. století s analogií textů, Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 158

V té době se snažil kardinál Tomášek o realizaci obnovy církve v ČSSR. Státní moc však nadále udržovala při životě „mírové“ hnutí kněží, ale zániku nezabránila. Dne 21. 3. 1968 bylo svoláno rozšířené předsednictvo MHKD, pod tlakem a také na žádost biskupa Tomáška rezignovalo celé vedení hnutí včetně ministra Plojgara.⁵² Od května toho roku bylo ukončeno vydávání časopisu Duchovní pastýř, který byl prezentační jednotkou MHKD. Na místo zaniklého hnutí s podporou biskupů byla vytvořena organizace složená z kněží, řeholníků a laiků pod názvem Dílo koncilové obnovy (dále DKO). Biskup Tomášek se postavil do čela těchto bývalých vězňů, kněží, laiků a všichni společně se aktivně domáhali práv církve a také možnosti realizace všech reforem, které koncil přinesl.⁵³ Jedním z nejvýznamnějších úkolů DKO bylo uvádět v praxi výsledky II. vatikánského koncilu způsobem, který odpovídal nauce pastorálního koncilu, který přinesl tak významné otevření církve světu. „*To znamenalo, že na realizaci se měl podílet celý Boží lid, klérus i laici.*“⁵⁴ Dále kardinál Tomášek nechal vzniknout pastorační radu diecéze a podporoval obrodných snah v církvi i mimo ni.

Kardinál Tomášek provedl pozitivní změny v Katolických novinách a v České katolické charitě, dále vytvořil pastorační radu arcidiecéze a morálně podporoval mnoho aktivit v církvi i mimo ni.⁵⁵ Katolický tisk umlčený komunistickou vládou zaznamenal svou obrodu. Totalitní režim se od počátku své moci se postaral, aby církev nemohla veřejně sdělovat své postoje. Ponechal pouze jeden katolický týdeník Katolické noviny a jeden časopis Duchovní pastýř, nad kterými měla politická garnitura plnou kontrolu prostřednictvím vázaných církevních osob.

Na základě změn ve vedení redakčních rad katolického tisku se zcela změnil formát novin, který dával živé informace o koncilu a aktuální zprávy z místní i světové církve. Tímto přispěl široké veřejnosti k pokoncilové orientaci až do roku 1970. Toto oživení katolického tisku a malý vliv komunistické strany v církvi, zapříčinilo ukončení vydávání časopisu Duchovní pastýř. Poslední číslo časopisu vyšlo v dubnu roku 1968. Ke zveřejňování dokumentů koncilu a jejich vysvětlení používalo DKO nově vzniklý časopis VIA, který nahradil zaniklý časopis Duchovní pastýř. Všechny tyto obrodné akce v katolickém tisku vedly k aplikování směrnic pokoncilní teologie v ČSSR. Ani v době Pražského jara však nebyla katolické církvi umožněna vydavatelská činnost knih

⁵² VAŠKO, Václav. *Pátá kolona v církvi*, s. 12.

⁵³ OPATRŇÝ, Aleš. *Kardinál Tomášek a pokoncilní proměna pražské arcidiecéze*, s. 45.

⁵⁴ OPATRŇÝ, Aleš. *Kardinál Tomášek a pokoncilní proměna pražské arcidiecéze*, s. 45.

⁵⁵ OPATRŇÝ, Aleš. *Kardinál Tomášek a pokoncilní proměna pražské arcidiecéze*, s. 86.

ve větším objemu. Kardinálovy naděje na demokratizační proces ČSSR a aktivity spojené s koncilními reformami byly od poloviny roku 1969 postupně likvidovány. Během roku 1970 postupně upevňovali komunisté svou moc a byla zavedena tzv. normalizace (viz 1. kapitola této práce). Násilný návrat moci KSČ zapříčinil znovu zavedení přísné cenzury a opětovné výměny redakčních rad obou katolických periodik (zpět pod kontrolou státní moci). Zakázaná byla periodika, která naplno mluvila a snažila se seznámit veřejnost s reformními směrnicemi II. vatikánského koncilu. Na základě těchto skutečností, byla zastavena činnost DKO a také vydávání časopisu VIA. „Pokrokoví“ kněží však chtěli svůj časopis, který by plnil stejnou funkci jako před rokem 1968, proto bylo znovu zavedeno vydávání časopisu Duchovní pastýř. Redakční radu tvořili kněží nově vzniklého sdružení „pokrokových“ kněží SKD PIT (viz 1. kapitola této práce), které vzniklo z iniciativy samotné komunistické státní moci. Na základě těchto změn se kardinál Tomášek opět stáhl do pozice jako před Pražským jarem. *„Střety se stání mocí nevyhledával a v určitém slova smyslu se poroboval vydírání ze strany státu, (...) v udělování státního souhlasu k výkonu duchovenské služby kněžím trvale v ruce nástroj, jímž mohl každého biskupa a ordináře (...) do jisté míry ovládat.“*⁵⁶ Avšak během dalších desetiletí po koncilu dospěl kardinál Tomášek k závěru, že v některých věcech se musí komunistickému režimu vzdorovat a vznášet nároky na dodržování vnitrocírkevních pravidel a mezinárodních závazků uznaných státní mocí. Prokázat to lze na vztahu kardinála s SKD PIT a zákazem z Říma. Dalším příkladem je Charta 77 a kardinálovův vztah k signatářům.⁵⁷ K dosažení respektu nepoužíval kritiky, ale pouze stavěl na římské autoritě papeže a další.

6.2. Shrnutí Tomáškových realizací reforem a přijetí koncilu

Nejen u nás, ale i v ostatních socialistických zemích, měl vládnoucí režim obavy z koncilu. Měl strach z veřejného odsouzení komunistické ideologie. Výsledky koncilu však byly pro komunismus pozitivní, neboť nebyl přímo odsouzen. Koncil hovořil o učeních neslučitelných s vírou. Přesto však byl Vatikán nepřátelskou mocností. Ačkoliv církev byla v době koncilu zneužívána k mírovým socialistickým propagandám, výsledek koncilu „zdnešnění“, otevření se světu a s ním související reformy, naháněly komunistům strach. KSČ po skončení koncilu ovlivňovala proveditelnost reforem, které byly usneseny na Druhém vatikánském koncilu. V ČSSR mohl zásadně změny prosazovat kardinál Tomášek, který se koncilu sám zúčastnil:

⁵⁶ OPATRŇÝ, Aleš. *Kardinál Tomášek a pokoncilní proměna pražské arcidiecéze*, s. 87.

⁵⁷ OPATRŇÝ, Aleš. *Kardinál Tomášek a pokoncilní proměna pražské arcidiecéze*, s. 87-88.

Koncilem byl ovlivněn a také měl ve správě Arcidiecézi pražskou. Publikování a realizace koncilních potažmo pokoncilních rozhodnutí se v ČSSR uskutečňovala různou rychlostí. Na tempo měly vliv vnější a vnitřní předpoklady života církve.

Liturgická obnova

V předchozí kapitole bylo poukázáno na skutečnost, že kardinál Tomášek již v roce 1965 usilovně prosazoval obnovu liturgie. Obnova liturgie je nejviditelnějším projevem přijetí Druhého vatikánského koncilu a jeho reform. Ze strany státní moci nebylo bráněno liturgické obnově, avšak byla sledována jako všechno dění v církvi. Stát si hlídal, aby nevzrostl vliv kněží bez souhlasu a aktivních laiků. Čeho se však nepovedlo dosáhnout, v rámci liturgické obnovy bylo zavádění pastoračních rad ve farnosti, účast laiků na katechezi, evangelizaci nebo na řízení farnosti. Pro státní moc tyto činnosti byly jednoznačně neakceptovatelné. Mezi další nepřijatelné změny v liturgii byly eucharistické modlitby pro mše s dětmi, uvedení dospělých do křesťanského života nebo dokonce jejich křest. Všechny tyto zákazy byly pouze ústní, písemný zákaz neexistoval.⁵⁸ Dalším problémem byl nedostatek výtisků liturgických textů, který byl zapříčiněn špatnou situací s dodávkami papíru v ČSSR. Přesto však liturgická reforma zasáhla největší počet věřících, místní církve a to mělo významný dopad na vzhled církve. Proto tuto reformu hodnotíme velmi kladně. Kardinál Tomášek se zasloužil o její šíření svými statěmi v *Oběžnících Arcibiskupství pražského*. Realizace liturgické reformy proběhla téměř ve všech bodech bez problémů.

Práce s Biblií

„Aby se věřícím poskytl bohatěji prostřený stůl Božího slova, má se šíře otevřít přístup k podkladům Bible. Z toho důvodu se vždycky během určitého počtu let přečtou lidu nejdůležitější části svatého Písma.“⁵⁹ Mnoho textů, které se nyní při liturgii používaly, byly pro většinu účastníků naprosto neznámá. Vzhledem k tomu, že nebylo možno zakoupit úplný ekumenický překlad Bible jako je tomu dnes. Nový lekcionář se stal běžnou složkou mešního obřadu. Kardinál Tomášek založil liturgickou knihovnu a dalším zdrojem seznámení se s texty Písma svého byl časopis *VIA*, jež za necelé tři roky existence poskytl dobrý základ do moderní biblistiky. Nesmíme zapomenout ani na *samizdat*, ve kterém publikovalo mnoho laiků a řeholníků. Avšak tyto texty se nešířily veřejně.

⁵⁸ OPATRŇY, Aleš. *Kardinál Tomášek a pokoncilní proměna pražské arcidiecéze*, s. 197-200.

⁵⁹ SC 51

Od konce 70. let se podmínky zlepšily a objevil se ekumenický překlad Písma bez výkladu a deuterokanonických knih.

Činnost laiků při liturgii

„Se zaváděním liturgické obnovy se bez velkého rozruchu ve většině farností začaly svěřovat laiků liturgické služby, které liturgické předpisy vyhražují lektorům, akolytům, žalmistům, komentátorům a schole, a které mohou být svěřeny vhodným laikům.“⁶⁰

Někde laiky biskup pověřil ke službě eucharistie nemocným, v 70. letech se vše dělalo bez jakékoli teologické průpravy. Kardinál Tomášek udělovat tato povolení ústně, neboť oficiální udělení by státní moc považoval za činnost duchovního a nepřidělila by státní souhlas. Kardinál Tomáš tímto dokázal zapojit laiky do pastorače a tím opět naplnil záměry koncilu. „Protože nejvyšší a věčný velekněz Ježíš Kristus chce pokračovat ve svém svědectví a ve své službě i prostřednictvím laiků, oživuje je svým Duchem a neustále je povzbuzuje ke každému dobrému a dokonalému dílu.“⁶¹

Farní pastorače

KSČ po svém nástupu k moci prakticky zlikvidovala veřejný život církve (církvní školy, řeholní řády) v ČSSR. Jediná zákonem povolená veřejná činnost byla provozována ve farnosti. Farní pastorače, která fungovala v pokoncilové době, musela projít změnami, aby odpovídala reformním požadavkům. Státní dozor nad církvemi velmi úzce vymezoval jakoukoli pastorační činnost. Povolovala pouze bohoslužby, udílení svátostí. A právě díky obnovené liturgii se změnil způsob pastorače, která probíhala přímo při liturgii. Srozumitelnost textů postupně změnila přístup věřících, kteří měli zájem se sdružovat a vzdělávat se ve své víře. Přicházela různá hnutí Dílo Marii, Charismatická obnova a další. Kardinál Tomášek nebyl proti těmto hnutím a nijak jim nebránil.

Udílení svátostí

„Obřad křtu dětí ať je přepracován a přizpůsoben skutečné situaci dětí. Také ať zřetelněji vystoupí přímo v obřadu úloha rodičů i kmotrů a jejich povinnosti.“⁶²

Srozumitelnost obřadu křtu dětí usnadnila jeho přijetí v našich diecézích.

„Ať je upraven obojí obřad křtu dospělých, jednoduchý i slavný, se zřetelem k obnovenému katechumenátu. Do římského misálu ať je vložena zvláštní mše „Při

⁶⁰ OPATRŇY, Aleš. *Kardinál Tomášek a pokoncilní proměna pražské arcidiecéze*, s. 209.

⁶¹ LG 34

⁶² SC 67

udílení křtu.^{63c} Křty dospělých byly do obnovy obřadu ojedinělé. Koncil také obnovil katechumenát dospělých rozčleněného do stupňů.. Kardinál Tomášek se k novým obřadům křtů nevyjadřoval.

Byl také obnoven obřad biřmování a o tuto svátost kardinál Tomášek bojoval a doporučoval ji přijímat již okolo 10. roku života. Svátost biřmování považoval jako posilu ve víře a poskytoval velký prostor pro udílení této svátosti. I bez dostatečné přípravy, neboť chyběly studijní materiály.

Přijímání a pokání

Kardinál Tomášek cítil jako nezbytnost přijímání eucharistie a spojoval ji se svátostí smíření.

Postavení laiků

Veřejná spolupráce laiků s kněžími a biskupem proběhla v letech 1968 – 1969 a to ve spolupráci hnutí Dílo koncilové obnovy. Tato veřejná činnost netrvala dlouho a spolupráce se omezila na osobní setkání. V totalitní době činnost laiků probíhala neoficiálně. Kardinál Tomášek v době normalizace vybízel pouze ke svatosti osobního života. Politické zřízení bránilo práci s laiky a ti nemohli přebrat zodpovědnost za své farnosti a společenství v nich.

Duchovenstvo

Politická garnitura zabraňovala činnosti duchovních udělování či odnímání státního souhlasu ke kazatelské činnosti a oddělovala je od společnosti. Kardinál Tomášek je však povzbuzoval k duchovnímu životu a plnému nasazení v činnosti. Problémy, které měli kněží, přímo neřešil. Avšak kněží sami tvořili neformální skupiny a vzájemně se podporovali.

⁶³ SC 66

Závěr

Ve své práci jsem se snažila představit články o Druhém vatikánském koncilu a jeho reformních dokumentech, které vycházely v časopise Duchovní pastýř. V období 1960 – 1989 se v časopisu nacházelo mnoho článků, které informovaly jen o některých částech dokumentů. Nejčastěji citovanými dokumenty byla věroučná konstituce o posvátné liturgii Sacrosanctum Concilium a pastorální konstituce Gaudium et spes. Hlavním přispěvatelem z řad autorů byl ThDr. Jan Merell, který byl sám účastníkem Druhého vatikánského koncilu. Psal hlavně články ze svého oboru, kterým byla biblistika. Tento obor je prostoupen všemi koncilovými dokumenty.

Vzhledem k politické situaci, které byla v ČSSR po dobu čtyřiceti let, nebyly všechny dokumenty zveřejněny nebo se o nich autoři článků zmiňují jen velice okrajově. Dokumenty publikované v časopisu byly uváděny v českém jazyce, ale jméno předkladatele redakční rada neuváděla. Celkový souhrn všech dokumentů vyšel až po roce 1990 skupinou okolo Otto Mádra.

Velkou roli v realizaci koncilových reforem v ČSSR hrál kardinál František Tomášek. Sám byl účastníkem koncilu, což jej pozitivně ovlivnilo a snažil se i přes odpor státní moci některé reformy realizovat. Nutno poznamenat, že kardinál Tomášek nepublikoval v časopisu Duchovní pastýř. V době Pražského jara se velice zasadil o realizaci reforem Druhého vatikánského koncilu pomocí Díla koncilové obnovy, jehož pracovníci stanuli v čele redakční rady časopisu VIA, který přinesl dobré základy seznámení se s dokumenty a Písmem svatým. Nabídl odlišný pohled na reformu nejen duchovním, ale celé laické veřejnosti. Tento časopis však nebyl součástí této práce. Kardinál Tomášek v té době veřejně vyslovil touhu po uvedení reforem do života církve alespoň ve své diecézi.

Závěr chci uvést, že toto téma i 50. let po skončení koncilu je stále aktuální k dění v dnešním světě. Základní otázky, které si koncil klad sice byly zodpovězeny, ale ne všechny reformy byly zrealizovány.

Na Slovensku vycházel obdobný časopis jako u nás časopis Duchovní pastýř pod názvem Duchovný pastier. Tento časopis měl vlastní redakční radu a byl na české verzi nezávislý. Vzhledem k tomu, že tato slovenská verze nebyla v mém dosažitelném okruhu, a tak nebyl do této práce zahrnut.

Seznam použitých zkratek

ČSR	-	Československá republika
ČSSR	-	Československá socialistická republika
MHKD	-	Mírové hnutí katolických duchovních
tzv.	-	tak zvaně
atd.	-	a tak dále
DP	-	Duchovní pastýř
KSČ	-	Komunistická strana československá
SKD PIT	-	Sdružení katolických duchovních „Pacem in terris“
č.	-	číslo
roč.	-	ročník
s.	-	strana

Zkratky koncilových dokumentů

LG	-	Lumen Gentium
DV	-	Dei Verbum
SC	-	Sancrosanctum concilium
GS	-	Gaudium et spes
PO	-	Presbyterorum ordinis
OT	-	Optatam totius
DH	-	Dignitatis humanae

Seznam literatury

BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří. *Katolická církev Československu 1945-1989*. Brno: CDK, 2007. ISBN 978-80-7325-130-7

BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří. *Letnice dvacátého století: Druhý vatikánský koncil a dvacáté století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012. ISBN 978-80-7325-268-7

FIALA Petr, FORAL Jiří, KONEČNÝ Karel, MAREK Pavel, PEHR Michal, TRAPL Miloš: *Český politický katolicismus 1848-2005*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008. ISBN 978-80-7325-155-0

HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20.století s analogií textů*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, ISBN 80-7325-029-2

MÁDR, Oto. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-089-3

MAREK, Pavel. *Český katolicismus 1890-1914*. Olomouc: Gloria Rosice, 2003. ISBN 80-86200-76-0

MORIN, Dominique. *Učení II. vatikánského koncilu*. Praha: OMIKRON Praha s.r.o., 1999. ISBN 80-86025-17-9

NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939-1990 prolegomena k dějinám české katolické teologie v druhé polovině 20. století*. Karolinum: 2007. ISBN 978-80-246-1369-7

OPATRNÝ, Aleš. *Kardinál Tomášek a pokoncilní proměna pražské arcidiecéze*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, ISBN 80-7192-778-3

OPATRNÝ, Aleš a kolektiv. *Pastýřské listy 1945-2000 Arcidiecéze pražská*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003. ISBN 80-7192-836 4

VAŠKO, Václav. *Neumlčená kronika katolické církve v Československu I.* Praha: Zvon, 1990. ISBN 80-71113-035-4, ISBN 80-7113-000-1

VAŠKO, Václav. *Neumlčená kronika katolické církve v Československu II.* Praha: Zvon, 1990. ISBN 80-71113-035-4, ISBN 80-7113-001-X

VAŠKO, Václav: *Pátá kolona v církvi.* Pastorační středisko: Praha, 1996. ISBN nepřiděleno, nebylo učeno ke komerčnímu využití

Časopis Duchovní pastýř měsíčník katolického duchovenstva roč. 1960-1989

Přílohy

Příloha č. 1

První strana obálky časopisu Duchovní pastýř 1960, č. 1-2

Duchovní pastýř

MĚSÍČNÍK

KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

ROČNÍK DESÁTÝ

1960

ŠÉFREDAKTOR PROF. P. JOSEF BENEŠ

OBSAH DESÁTÉHO ROČNÍKU

A. THEOLOGIE			
Dr. V. Bartůněk: Jenštejn mezi proudy	54, 75, 92	Dr. M. Rajmon: Proudý v morální theologii	72
Dr. V. Bartůněk: Jenštejnova resignace a smrt	152	Dr. M. Rajmon: Význam lidské emotionality	131
Dr. V. Bartůněk: Jenštejnův Kodex	189	Dr. A. Salajka: Duch Svátý jest duše Církve	106
Dr. V. Bartůněk: Komunity řeholní a Jenštejn	32	Dr. A. Salajka: Kristus je hlavou Církve	49
Dr. V. Bartůněk: Literatura a prameny k Jenštejnovu životopisu	192	Dr. A. Salajka: Kristus je hlavou duchovního těla Církve	86, 87
Dr. V. Bartůněk: Tragické vyvrcholení Jenštejnových konfliktů	112, 134	Dr. A. Salajka: Mystické tělo Kristovo a hierarchická organizace Církve	127
Dr. Fr. Cinek: Svátý Metoděj	89	Dr. A. Salajka: Mystické tělo Kristovo a monarchistické zřízení Církve	148, 166
Dr. M. Hrabák: Možnost a uskutečnění	88	Dr. A. Salajka: Pojetí Církve v synoptických evangelích a u sv. Jana	25
Dr. M. Habáň: Složitost psychického života lidského	21	Dr. J. Šnoboda: Svátý Kliment — Cyrilmetodějský kaon	113
Dr. J. Konečný: Biskup Tichon, vzor učení pravoslavné církve v Písmě i tradici	70	Dr. J. Šnoboda: Velkomoravské hradisko sv. Klimenta u Osvětiman	171
Dr. J. Konečný: Učení pravoslavné církve o poměru Pisma a tradice	133		
Dr. Jar. Kouřil: Gesta na kazatelně	151	B. ŽIVOT VEŘEJNÝ	
Dr. Jar. Kouřil: Lidová mešní píseň i při slavné mši svaté?	172	1. Články:	
Dr. Jan Kouřil: Světlo v liturgii	24	Doba očima kněze	40, 61, 61, 101, 140, 161, 182, 203
Dr. J. Kubalík: Evolucionismus a křesťanství	128	Do jedné řady se všemi, kdož si přeji odzbrojení	160
Dr. J. Kubalík: Hodina ukřižování Páně	48	Dopis CMVKD předsedovi rady ministrů SSSR N. S. Chruščovovi	1
Dr. J. Kubalík: Liberální protestantství a jeho ohlasy	22	Druhý sjezd Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva	2
Dr. J. Kubalík: Theologie krise neboli dialektická	89, 110	Hospodářská spolupráce zemí tábora míru (Inž. V. a Z. Červený)	138
Dr. J. Merell: Apokryf o narození a mládí Panny Marie ze II. až III. století	46	Na nastoupené cestě pevně vytrváme (Dr. J. Flojhar)	85
Dr. J. Merell: Cesty katolické exegese XX. století	107	Na prahu přípravy třetí pětiletky (Inž. V. a Z. Červený)	38
Dr. J. Merell: Dnešní stav vědecké kritiky novozákonního textu	190	Odcizují-li se lidé (Msgr. dr. Ed. Oliva)	145
Dr. J. Merell: Evangelium a evangelia	148	Organisaci Spojených národů, New York	181
Dr. J. Michal: Sláva a pád Chasoru	87	Památce osvoboditelů (bp)	132
Dr. Jar. Michal: Obřadová příslušnost	191	Patnáct let rozvoje Československého hospodářství (Inž. V. a Z. Červený)	100
Dr. Jar. Michal: Podstatné právní vlastnosti a okolnosti fyzické osoby	187	Pravé slovo v pravý čas	200
Dr. Jar. Michal: Subjekt práva	51	Problém rasismu a kolonialismu (dr. Fr. Kotálik)	45
Dr. Jar. Michal: Subjekt práva ve smyslu kanonického	71	Pro život v bratrství a lásce mezi národy (dr. M. Rajmon)	177
Dr. Jar. Michal: Umenšení a omezení právní způsobilosti	91, 111		
Dr. Jar. Michal: Umenšení právní způsobilosti ve smyslu kodexovém	149		

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA, ROČNÍK XVII., ČÍSLO 4. — DUBEN 1968

Obsah: Prozatímní redakční rada: V novém duchu. ThDr. Jan Merell: Anonymní komunita koležkou evangelií. ThDr. Josef Kubelík: Fundamentální teologie po Druhém sněmu vatikánském. ThDr. Jaroslav Michal: Údostnost manželství a rodiny ve smyslu pastorální konstituce „Církev v dnešním světě“. P. Dušan Rozantec: K dějinám křesťanského oltáře. P. Jan Lebeda: K milosti pražské míry a berly. K liturgii slova. Karel Paňa: Hrdinové bez vyznamenání. P. F. X. Votruba: Významná činnost J. V. Jirska. Oda Schneiderová: Kněžství ženy. Náš zápisník. Úřední zprávy.

V NOVÉM DUCHU

Jsou dny, které obsažností znamenají roky; jsou roky, které váží staletí. V takových dnech a letech žijeme. Co se stalo v Církvi během několika roků Druhého vatikánského sněmu a po něm, patří asi v dějinách Božích k závažným momentům od těch tří roků, kdy přišla plnost času a promluvil jediný náš Učitel, Kristus (srv. Mat. 23, 8). Co se stalo v těchto dnech v této zemi, bude možná historik srovnávat s klíčovými momenty českých dějin.

Je předčasné a nemožné vyslovovat jisté soudy a plné hodnocení. Musíme však v tomto obojím prudkém toku aspoň chvílemi nabrat dech, aspoň trochu se zamyslet nad smyslem toho, co se děje a při vši lásce k činu nezapomenout na úlohu kontemplace. Nemůžeme se dát strhnout živelností; vyznáváme primát ducha. Odedávna bylo heslem kněžské činnosti *contemplata aliis tradere*. To je patrně svrchovaným úkolem kněžstva právě teď.

Co se stalo v této zemi, otevírá nové možnosti tomu, co proudí Církvi. Jsme přesvědčeni, že této zemi bude ku prospěchu. K tomuto přesvědčení dospěly i jasnozřivé hlavy těch, kdo sice nejsou téžé víry s námi, ale jsou s námi zajedno v lásce k svobodě, v touze po spravedlnosti, v odhodlání budovat rozumné občanské soužití a ve smyslu pro všechny skutečné hodnoty.

To jsou — abstraktně vzato — samozřejmosti. Ale nebylo to nikterak samozřejmé v konkrétních situacích na všech polích státního života. Nechceme však obracet oči do nedávné minulosti, příliš nám leží na srdci dnešek a zítřek.

Je před námi — pevně věříme — nový život, čestnější, čistější. Vidíme nemalé úkoly a mnoho nesnází. Neztrácejme odvahu hned na počátku! Víc, než kdy jindy budeme myslit na nepatrné zrno hořčice a nevzhledný kvas. (Srv. Mat. 4, 31; Mat. 13, 33.) Hluběji, než kdy jindy nám musí přirůst k srdci idea Církve chudé a sloužící (Církev v dnešním světě III, 38; dogmatická konstituce O Církvi III, 24 aj.). Nic nám nemá být dnes cizější než triumfalismus, nesnášenlivost, povýšenost.

Časopis Duchovní pastýř v minulosti, v daných možnostech přinášel některé podněty, informoval a aspoň částečně přinesl svůj vklad. V zájmu spravedlnosti však musíme otevřeně říci, že s mnohým nebylo možno v časopise souhlasit, že byl příliš poplaten situaci a málo reprezentoval katolické myšlení. Proto apoštolský administrátor pražský dr. František Tomásek, kněží i laici vyslovují přání po časopise novém, s novým duchem a novým vedením. Prozatímní redakční rada nestačila již v tom smyslu připravit toto číslo, ale doufáme, že další čísla vyjádří nového ducha.

za

prozatímní redakční radu

ThDr. Oto MÁDR, ThDr. Ant. MANDL, JUDr. Josef MYSLIVEC,
P. Bonaventura BOUŠE OFM, P. Karel PILÍK a ThDr. Josef ZVĚŘINA

Redakční rada v nejbližší době předloží své osobní složení, název a koncepci časopisu. Obrácíme se na nejširší kněžské i laické osobnosti, které mají schopnosti a dobrou vůli, aby se přihlásily do redakce (adresa zůstává) k spolupráci. Prosíme o adresy, příspěvky a náměty.

Fotografie kardinála Františka Tomáška uveřejněna v časopisu Duchovní pastýř 1984

František Tomášek — svatě církve římské kardinál — kněz titulu sv. Vítala, arcibiskup pražský, metropolitní české církevní provincie, primas zemi bývalého Českého království